

001175
01258
0.2

รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคง
ทางอารมณ์ของบุตรวัยรุ่นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

ลลิตา ภู่อำรุง

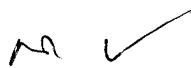
ปี 5 ส.ค. 2544

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม 2544
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

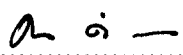
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

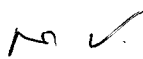
คณะกรรมการควบคุม

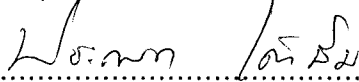
.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์)

คณะกรรมการสอบ

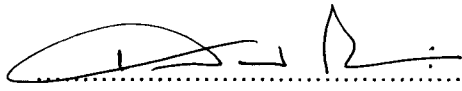
.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำฉิม)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่.....๘.....เดือน.....มิถุนายน..... พ.ศ. 2544

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณา ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาคอยชี้แนะให้คำปรึกษา คำแนะนำ พร้อมทั้งแนวคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องจนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ ทั้งสองท่านเป็นอย่างมาก และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงละเอียดปริญญานิพนธ์ ภาควิชา จิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำนิม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการ ตรวจแบบสอบถาม และรับเป็นกรรมการสอบ รวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร ที่รับเป็นกรรมการสอบด้วยความเต็มใจเช่นกัน

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนประชาณีเวช โรงเรียนบ้านบางกะปิ โรงเรียน ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา โรงเรียนกิงเพชร และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดชัยมงคล อาจารย์ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ และขอขอบคุณนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นปีเดียวกับผู้วิจัยเอกจิตวิทยาพัฒนาการทุกท่าน ที่ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้ให้กำลังใจ และความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และขอโน้มรำลึกถึงพระคุณของคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาท ความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จสมความมุ่งหมาย

ลลิตา ภู่อารุง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1 ✓
/ ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
นิยามปฏิบัติการ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10 ✓
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์.....	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในชีวิตสมรส.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพฤติกรรมและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในชีวิตสมรสและความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศและความมั่นคงทางอารมณ์.....	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศและความมั่นคงทางอารมณ์.....	33
ประวัติความเป็นมาและนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส.....	34
สมมติฐานในการวิจัย.....	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	59
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	59
สมมติฐานในการวิจัย.....	59
วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
สรุปผลการวิจัย.....	61
อภิปรายผล.....	63
ข้อเสนอแนะ.....	67
บรรณานุกรม.....	69
ภาคผนวก.....	74
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	88

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	46
2	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับ ตัวทำนายในกลุ่มรวม.....	47
3	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับ ตัวทำนายในกลุ่มชุมชนแออัด.....	48
4	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับ ตัวทำนายในกลุ่มชุมชนไม่แออัด.....	49
5	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับ ตัวทำนายในกลุ่มรวมเมื่อแยกการใช้ความรุนแรงออกเป็นการใช้ ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย.....	50
6	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับ ตัวทำนายในกลุ่มชุมชนแออัด เมื่อแยกความรุนแรงออกเป็น การใช้ ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย.....	51
7	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับ ตัวทำนายในกลุ่มชุมชนไม่แออัด เมื่อแยกความรุนแรงออกเป็น การใช้ ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย.....	52
8	ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบ พฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวม.....	53
9	ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้บุตรแบบ พฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา เป็นตัวทำนายในกลุ่มชุมชนไม่แออัด.....	54
10	ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบ พฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา เป็นตัวทำนาย โดยแยกการแก้ปัญหาแบบใช้ความรุนแรงออกเป็น การใช้ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย ในกลุ่มรวม.....	55
11	เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มรวม	56

12	เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงใน กลุ่มชุมชนแออัด.....	57
13	เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงใน กลุ่มชุมชนไม่แออัด.....	57
14	เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัด และ ชุมชนไม่แออัด.....	58
15	เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนที่อยู่ในชุมชนแออัด และชุมชนไม่แออัด.....	58

บัญชีภาพประกอบ

ตาราง	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิด (conccptual Framework) ในการวิจัย.....	10

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ให้ความสำคัญในการ พัฒนาคอนมากที่สุด โดยเน้นการพัฒนา “คน” และ “คุณภาพของคน” ซึ่งเห็นว่าคนเป็นทั้งเหตุ ปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ และในการพัฒนาคนเพื่อให้มีคุณภาพย่อม ต้องเริ่มที่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศ เพราะเป็นวัยที่มีศักยภาพเหมาะสม ที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อสืบทอดภาระกิจการพัฒนาประเทศต่อไป การพัฒนาที่จะให้ได้ผลดีนั้น ต้องเริ่มจากการที่บุคคลมีสุขภาพจิตที่ดี นั่นก็หมายถึงเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งความมั่นคงทางอารมณ์นั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพ พฤติกรรม และ การปรับตัวของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขได้ (Dadds and others. 1999 : 195 – 196)

สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาอารมณ์ที่มั่นคง คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น พ่อแม่รักใคร่มี ความปรองดอง ไม่มีการทะเลาะวิวาท หรือขัดแย้งกันเป็นประจำ ซึ่ง จิตรา วสุวานิช (2518 : 79 – 80) ได้ให้ความเห็นว่า พ่อแม่ที่มีปากเสียงกัน ความเห็นไม่ลงรอย และมีการทะเลาะวิวาท ให้ลูก ๆ ได้ยินอยู่เสมอ จะมีผลต่อการพัฒนาจิตใจ ต่อพัฒนาการของเด็ก เด็กจะมีความรู้สึกไม่ มั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Insecurity) ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นส่วนสำคัญสำหรับการ พัฒนาอารมณ์ที่มั่นคง

ครอบครัวไทยในอดีตเป็นครอบครัวที่สมาชิกอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ทุกคนใน ครอบครัวมีความรักใคร่ปรองดองให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน เด็กจะเป็นศูนย์กลางของความ สนใจของสมาชิกในครอบครัว ทำให้ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเต็มที่ แต่ปัจจุบันสภาพ สังคม และเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ค่านิยมของสังคมเปลี่ยนไปจึงส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวอย่างมาก ประกอบกับ ทศวรรษที่ผ่านมา นั้น สถาบันครอบครัวในนานาประเทศประสบกับการเปลี่ยนแปลงหลาย ประการ เช่น อัตราการหย่าร้าง และการใช้ความรุนแรงเมื่อเกิดความขัดแย้งสูงขึ้น รวมทั้ง ความสัมพันธ์ที่เห็นห่าง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น (Rodger. 1996 : 1013) อย่างไร ก็ตามหลายประเทศก็กำลังหันมาให้ความสนใจ และเริ่มวางนโยบายอย่างจริงจังในการแก้ปัญหา

ดังกล่าว องค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นความจำเป็นในการฟื้นฟู และสร้างพลังให้แก่ครอบครัว และได้ประกาศให้มีคริสต์ศักราช 1994 เป็นปีครอบครัวสากล (International Year of the Family) (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2541 : 1)

การเปลี่ยนแปลงระบบสังคมดังกล่าวข้างต้น ทำให้คนในสังคมต้องแก่งแย่งกันเพื่อความอยู่รอด แสวงหาทรัพย์สิน เพื่อสนองความต้องการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ สมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน บิดามารดาไม่มีเวลาให้ลูก ทำให้สัมพันธภาพเสื่อมคลายลงทั้ง พ่อ แม่ ลูก โดยเฉพาะเด็กที่มาจากแหล่งชุมชนแออัด ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งเสื่อมโทรมยังขาดลักษณะสุขภาพ การสาธารณสุข โภชนาการ เช่น ทางเข้าออกกับแคบไม่สะดวกในการสัญจร ไม่มีทางระบายน้ำ ทำให้มีน้ำเน่าเหม็น ที่อยู่อาศัยแออัดไม่ถูกสุขลักษณะ เต็มไปด้วยขยะมูลฝอย เป็นต้น นอกจากนี้ผู้อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมเป็นผู้อพยพมาจากชนบทมาหางานทำในกรุงเทพมหานคร หรือย้ายมาจากบริเวณอื่นในกรุงเทพมหานคร หรือถูกไล่ที่มาจากแหล่งเสื่อมโทรมอื่น เนื่องจากค่าครองชีพในเมืองหลวงสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยส่วนใหญ่มักเป็นผู้รับจ้างทำงานรายวันหรือชั่วคราว ค่าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ หรืออาชีพบริการต่าง ๆ ซึ่งมักจะตกงานได้ง่าย เพราะขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะแขนง เด็กที่มาจากชุมชนแออัดส่วนมากจะขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ เพราะมีการทิ้งครอบครัวอยู่เสมอเพื่อประกอบอาชีพหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งรายได้มักไม่พอจุนเจือรายจ่าย โคลแมน (Coleman. 1998 : 343 – 353) พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คู่สมรสเกิดความขัดแย้งกันขึ้น และด้วยเหตุผลนี้เด็กจึงขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสม ขาดคนแนะนำที่ดีเมื่อเกิดปัญหาอันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ซึ่งนับวันจะรุนแรงมากขึ้น ปัญหาทางพฤติกรรมและปัญหาทางอารมณ์ในเด็กนักเรียนเป็นข้อบ่งชี้ที่แสดงกับความล้มเหลว ในการปรับตัว (กรมสุขภาพจิต. 2538 : 12) เด็กที่ปรับตัวไม่ดีมักจะเป็นเด็กที่มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ มีความขัดแย้งทางอารมณ์ ดังนั้น ปฏิกริยาที่โต้ตอบกับบุคคลอื่น ๆ เช่น บุคคลในครอบครัว ครู และเพื่อนในโรงเรียนจะมีพฤติกรรมที่แปลกไปจากคนอื่น เด็กที่ปรับตัวเมื่อเผชิญกับปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหของเขาได้ แต่เด็กที่มีการปรับตัวไม่ดีต้องเผชิญกับปัญหาขัดแย้งชนิดเดียวกันมักจะประสบความล้มเหลวไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ (ฝ่ายสุขภาพจิต. 2535 : 40 – 48) ปัญหาดังกล่าวมีผลมาจากครอบครัวที่ไม่ลงรอยกัน มีความขัดแย้งกันระหว่างบิดา มารดาอยู่เป็นประจำ

ความขัดแย้งในชีวิตสมรสนั้นเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการคงไว้ ซึ่งความมั่นคงของระบบครอบครัว จากการศึกษาของเบอร์เกส (Argyle, Michael and Furnham. 1983 : 481 ; citing Burgess. 1981) พบว่า ความขัดแย้งและความไม่ลงรอยกันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นนิจใน

ชีวิตสมรส และการโต้แย้งเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความแตกแยก ซึ่งพบได้ในชีวิตสมรส (Argyle, Michael and Furnham. 1983 : 481 ; citing Argyle and Furnham. 1982) คู่สมรส ควรสังวรว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพียงเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตสมรส แต่อาจกลายเป็นปัญหาขัดแย้งที่ยิ่งใหญ่ได้ และถ้าปัญหาหรือความขัดแย้งเหล่านั้นไม่ได้รับการแก้ไขก็สามารถกลายเป็นสิ่งคุกคามต่อชีวิตสมรส และอาจทำให้ชีวิตสมรสดำเนินไปสู่การหย่าร้างได้ในที่สุด ดังที่แคมเบล และคณะศึกษาพบว่า ปัญหาในชีวิตสมรสและความทุกข์ยากที่เกี่ยวกับชีวิตสมรสมีส่วนสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ หดหู่ และเกิดความไม่พึงพอใจมากขึ้น (Menaghan. 1982 : 220 – 223 ; citing Campbell and others. 1976) และเช่นเดียวกันที่ บุญประครอง ภาณุรัตน์ (2531 : 238) ศึกษาพบว่า ความขัดแย้งในชีวิตสมรสเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บั่นทอนความผาสุกของคู่สมรสเอง และยังส่งผลกระทบไปยังสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะบุตร ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ ลูปนิทซ์ – ดิบบรอก (Luepnitz – Deborah. 1979 : 79 – 85) โดยวิธีสัมภาษณ์นิสิตอุดมศึกษาชาย 12 คน และหญิง 12 คน ซึ่งพ่อแม่หย่าร้างกันก่อนที่กลุ่มตัวอย่างจะอายุ 16 ปี พบว่า ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างประสบความเครียดมากที่สุดในช่วงที่พ่อแม่มีความขัดแย้งกัน

นอกจากความเครียดแล้วความขัดแย้งของพ่อแม่ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กมากที่สุด โดยที่คัมมิง และคนอื่น ๆ (Cummings and others. 1993 : 978 – 980) ศึกษาพบว่าเมื่อพ่อแม่เกิดความขัดแย้งกันขึ้น จะทำให้ลูกมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่ไม่มั่นคง และจะส่งผลต่อการปรับตัวในด้านต่าง ๆ ในเวลาต่อมา ซึ่งตรงกับแดด และคนอื่น ๆ (Dadds and others. 1999 : 194 – 207) พบว่า เมื่อพ่อแม่เกิดความขัดแย้งกันขึ้น จะส่งผลให้เด็กไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ทำให้เด็กเกิดมีปัญหาด้านพฤติกรรม และด้านสังคม ทั้งนี้เนื่องมาจากสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น และไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแล (สุชา จันทน์เอม. 2511 : 49) สอดคล้องกับ ด.รงเดือน พันธุมนาวัน และคนอื่น ๆ (2536 : 78) ที่พบว่า ครอบครัวซึ่งบิดามารดาอยู่ด้วยกัน แต่ทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำจะทำให้เด็กมีความเครียด และวิตกกังวลสูง และเด็กที่อยู่ในครอบครัวเครียดที่บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ จะมีผลเสียต่อจิตใจและพฤติกรรมมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาปรองดองกัน โดยเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศของการทะเลาะกัน จะเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อบิดาหรือมารดา เด็กจะไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติตนจากบิดามารดา แต่จะแสวงหาตัวแบบจากบุคคลอื่นนอกครอบครัว ซึ่งอาจเป็นตัวอย่างที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และการที่บิดามารดากล่าวหากัน เพื่อให้บุตร

เข้าข้างตนเอง จะเป็นการพัฒนานิสัย และพฤติกรรมที่ไม่ดีแก่เด็ก เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ชอบทะเลาะวิวาท ชอบเอาชนะผู้อื่น ซึ่งจะทำให้เด็กไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนในสังคมได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งของบิดามารดานั้น เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอารมณ์ที่มั่นคง ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับตัวที่ดี รวมทั้งทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันนี้ในหน้าหนังสือพิมพ์มักจะพบข่าว อาชญากรรม ปล้น ฆ่า ช่มชู้ เด็กวัยรุ่นยกพวกตีกัน ชกสุมกระทำการสิ่งผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด รวมทั้งปัญหาการฆ่าตัวตาย อันก่อให้เกิดความไม่สงบสุขทางสังคม ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการที่บุคคลไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์นั่นเอง

ในสภาพความเป็นจริงของทุกครอบครัวนั้น ย่อมที่จะเกิดความขัดแย้งกันขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่น่าสังเกตว่าบางครอบครัวที่เกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสแต่บุตรกลับไม่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ การปรับตัว และพฤติกรรมที่ผิดปกติ รวมทั้งเด็กที่อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด มักเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ มากกว่าเด็กที่ไม่ได้อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด เช่น การศึกษาของ เดลฟี (Delph. 1971 : 5029 A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับการปรับตัวทางสังคม โดยทำการศึกษากับเด็กที่มาจากรอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ พบว่า เด็กที่มาจากรอบครัวที่มีฐานะยากจนมีการปรับตัวไม่ดี และริงค์เนสส์ (นิภาพรณ โสมนะพันธ์. 2525 : 25 ; อ้างอิงจาก Ringness. 1968 : 270) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของเด็กนักเรียนอายุระหว่าง 13 – 16 ปี พบว่า เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีแนวโน้มขาดความอบอุ่น มีอาการทางประสาท มีความยากลำบากในการควบคุมอารมณ์ ปรับตัวเข้าสังคมลำบากกว่า เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง และสูง ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริพร หลิมศิริวงศ์ (2511 : 84) ได้ศึกษาปัญหาครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก พบว่า ปัญหาดังกล่าวมาจากบิดามารดามีฐานะยากจน อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด ทะเลาะกันบ่อย มีความเห็นไม่ตรงกัน ไม่พยายามเข้าใจกัน ทำให้ลูกเกิดความรู้สึกว่าเหว วิตกกังวล มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย และนำไปสู่ปัญหาทางอารมณ์ จะเห็นได้ว่าเด็กที่อยู่ในชุมชนแออัดมักเกิดปัญหาได้มากกว่าเด็กที่ไม่ได้อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด

ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ารูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่บิดามารดาใช้แก้ปัญหา เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสว่ารูปแบบใดมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร และรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา รูปแบบใดที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร นอกจากนั้น ยังต้องการศึกษาดูว่าความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร พิจารณาตามเพศ

และแหล่งที่อยู่อาศัย ซึ่งผลวิจัยในครั้งนี้สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับการเตรียมชีวิตของคู่สมรสใหม่ ผู้ที่สนใจ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ และเข้าใจ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อสร้างความอบอุ่นให้แก่ครอบครัว ก่อให้เกิดเยาวชนที่มีคุณภาพ มีสุขภาพจิตดี มีพฤติกรรม และการปรับตัวที่ดี เพื่อให้สังคมสงบสุข และเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

❖ ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา
2. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรโดยใช้รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวทำนาย
3. เพื่อเปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร ที่มีเพศต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับข้อค้นพบที่น่าเชื่อถือ ซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติดังต่อไปนี้

ด้านวิชาการ

1. ทำให้ทราบว่ารูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างไร
2. ทำให้ทราบว่ารูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาแบบใด สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร
3. ทำให้ทราบว่าเพศชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าเพศหญิงหรือไม่
4. ทำให้ทราบว่าแหล่งที่อยู่อาศัยทำให้ความมั่นคงทางอารมณ์แตกต่างกันหรือไม่

ด้านปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คลินิกให้คำปรึกษาก่อนสมรส หรือคลินิกวางแผนครอบครัวรวมทั้งบุคคลที่สนใจ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง

เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดปัญหาและเสริมสร้างความผูกพันของสถาบันครอบครัวต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาในขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และไม่แออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 454 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และไม่แออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 162 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้แบ่งการศึกษออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว คือ

3.1.1 รูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา

3.1.2 ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

3.2 ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดย

3.2.1 ตัวทำนาย ได้แก่ รูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา ซึ่งแบ่งเป็น

3.2.1.1 การใช้เหตุผล

3.2.1.2 การใช้ความรุนแรง

3.2.1.3 การดึงบุตรเข้าไปเป็นพวกตน

3.2.2 ตัวเกณฑ์ ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

3.3 ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวแปร

3.3.1 ตัวแปรต้น

3.3.1.1 เพศบุตร

3.3.1.2 แหล่งที่อยู่อาศัย

3.3.2 ตัวแปรตาม คือ ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **แหล่งชุมชนแออัด** หมายถึง บริเวณที่พักอาศัยที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น อากาศส่วนใหญ่มีสภาพต่ำกว่ามาตรฐาน เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และอนามัย มีปัญหาในด้านความปลอดภัยในทรัพย์สิน รวมทั้งมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม

2. **โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร** หมายถึง โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อขยายโอกาสของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นบริการแก่เด็กผู้ด้อยโอกาส เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน หรืออยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. **เด็กที่อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด** หมายถึง เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

4. **เด็กที่ไม่ได้อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด** หมายถึง เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่ได้ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

นิยามปฏิบัติการ

1. **ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร** หมายถึง ความคิด ความรู้สึกที่ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวนความสุขทางอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกและสะกดกั้นอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาพปกติ เมื่อเผชิญต่อปัญหาในชีวิตประจำวัน สามารถจัดการและปรับอารมณ์ให้เหมาะสม และเข้ากับสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีวิธีการคลายเครียดได้อย่างเหมาะสม

ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร สามารถวัดได้โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. **รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา** หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บิดาหรือมารดา ใช้แก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสขึ้นได้แก่

2.1 **การใช้เหตุผล** หมายถึง การอธิบายหรือชี้แจงด้วยเหตุผลรูปแบบพฤติกรรม การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาความขัดแย้งมีดังนี้

2.1.1 การพูดปรับความเข้าใจ

2.1.2 การชี้แจงเหตุผลให้เข้าใจ

2.1.3 การหาคนกลางช่วยไกล่เกลี่ย

2.2 การใช้ความรุนแรง หมายถึง การใช้คำพูด สัญลักษณ์ กำลังกาย หรือวัตถุ เป็นเครื่องมือในการทำร้ายคู่สมรส ตั้งแต่การทำร้ายจิตใจไปจนถึงทำร้ายร่างกาย รูปแบบ พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีดังนี้

2.2.1 การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย หมายถึง การใช้ร่างกาย หรือวัตถุ ทำให้คู่สมรสเจ็บปวด หรือได้รับบาดเจ็บ มีรูปแบบพฤติกรรมดังต่อไปนี้

2.2.1.1 การขว้างปาสิ่งของใส่

2.2.1.2 การผลักหรือฉุดกระชาก

2.2.1.3 การตบ การตี การเตะ การชก

2.2.1.4 การพยายามที่จะตีด้วยวัตถุ

2.2.1.5 การข่มขู่ด้วยอาวุธ

2.2.1.6 การทำร้ายด้วยอาวุธ

2.2.2 การใช้ความรุนแรงทางคำพูด และการทำร้ายจิตใจ หมายถึง การใช้ คำพูดหรือสัญลักษณ์ ที่ทำให้คู่สมรสเจ็บใจ เสียใจ มีรูปแบบพฤติกรรมดังต่อไปนี้

2.2.2.1 การนิ่งเฉยทำหูทวนลม

2.2.2.2 การผลุนผลันออกจากห้องหรือออกจากบ้าน

2.2.2.3 การร้องไห้

2.2.2.4 การใช้เสียงเข้าข่ม พูดหรือเถียงเสียงดัง

2.2.2.5 การพูดประชดประชัน ดุฎก

2.2.2.6 การด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย

2.2.2.7 การพูดขู่อาฆาต

2.2.2.8 การพูดขู่จะตี หรือพูดขู่จะขว้างสิ่งของใส่โดยไม่มีสิ่งของ อยู่ในมือ

2.2.2.9 การทุบทำลายข้าวของ

2.3 การดิ่งบุตรเข้าไปเป็นพวก หมายถึง การดิ่งบุตรเข้าไปเป็นพวก เมื่อคู่สมรส เกิดความขัดแย้งกันขึ้น รูปแบบพฤติกรรมการดิ่งบุตรเข้าไปเป็นพวกมีดังนี้

2.3.1 การทำให้เป็นแพะรับบาป หมายถึง เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิต สมรสขึ้น ทั้งบิดาและมารดามักจะกล่าวโทษหรือโยนความผิด หรือความรู้สึกทางลบไปสู่บุตร ว่าบุตรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งดังกล่าวขึ้น

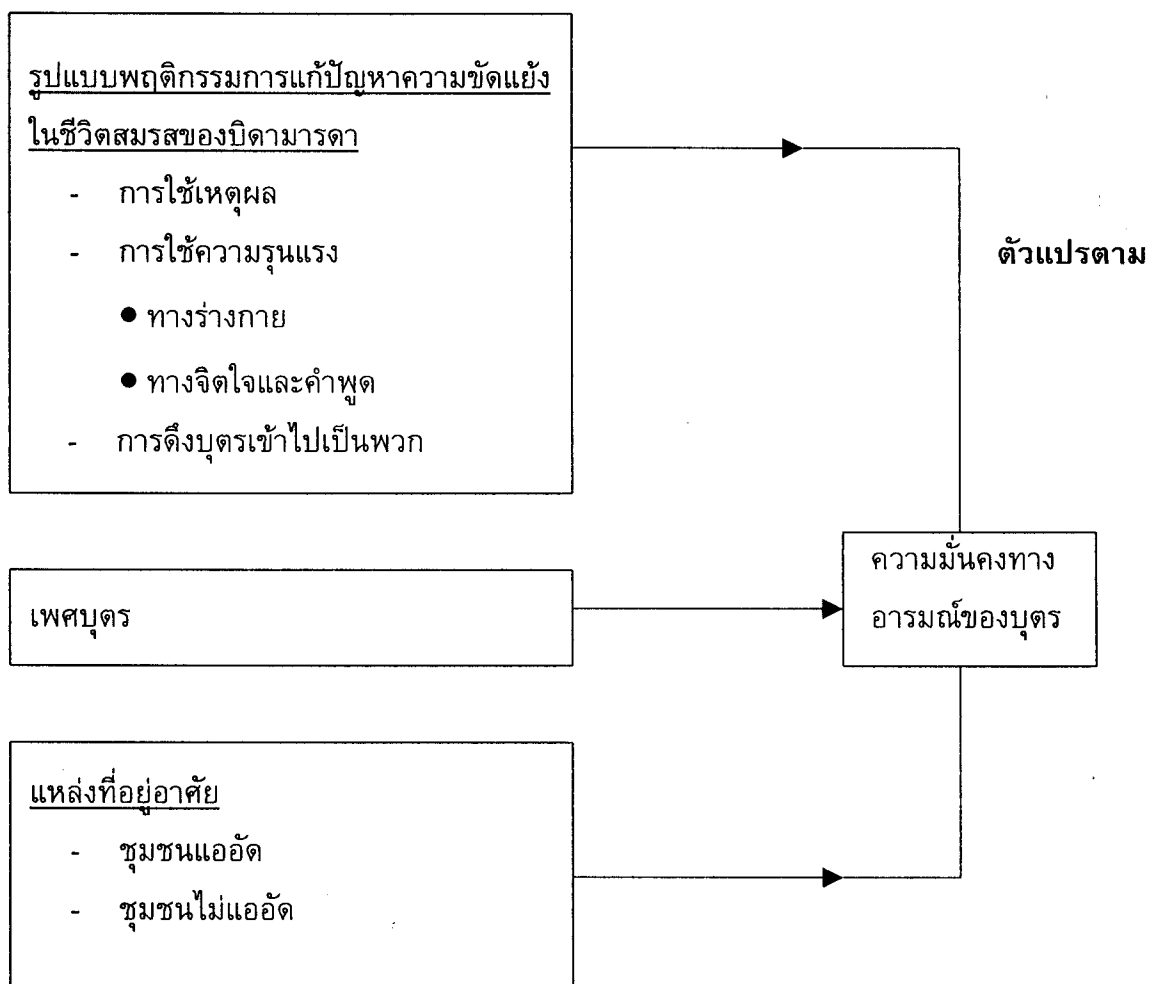
2.3.2 การเข้าพวกันแบบข้ามรุ่น หมายถึง เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสขึ้น บิดาหรือมารดา ดึงเอาบุตรเข้ามาเป็นพวกด้วย เพื่อต่อต้านอีกฝ่ายหนึ่ง โดยอาจเลี้ยงบุตรแบบตามใจหรือปกป้องมากเกินไป เพื่อให้บุตรเข้ามาเป็นพวก

2.3.3 การร่วมมือเอาใจใส่ลูก หมายถึง เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสขึ้น บิดาและมารดาหันมาให้ความสนใจบุตรมากขึ้น ร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาบุตร สัมปัญหา ระหว่างกันชั่วขณะ ทำทีที่มีต่อบุตรเป็นไปในลักษณะที่มองว่าบุตรเป็นเด็กที่อ่อนแอ จำเป็นต้องดูแลใกล้ชิด หรือบุตรเป็นเด็กไม่ดี จำเป็นต้องดูแลอย่างเข้มงวด

2.3.4 การแข่งขันระหว่างพ่อแม่ หมายถึง เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสขึ้น บิดาและมารดาแข่งขันกันเพื่อดึงบุตรเข้ามาเป็นพวก เช่น ต่างฝ่ายต่างพยายามทำตัวให้บุตรเห็นว่าเก่ง เป็นคนดี

รูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา
สามารถวัดได้โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตัวแปรต้น

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสัมพันธ์ของรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหา ความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการศึกษาเรียงลำดับในการนำเสนอ ดังหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในชีวิตสมรส
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสและความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ และความมั่นคงทางอารมณ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่อยู่อาศัยและความมั่นคงทางอารมณ์
6. ประวัติความเป็นมาและนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์

ความหมายของความมั่นคงทางอารมณ์

แฮมริน (Hamrin. 1969 : 17) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Security) เป็นกระบวนการของจิตใจที่สามารถจะจัดความตึงเครียด ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่บุคคลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้

โปดัสกา (Poduska. 1980 : 418) ได้กล่าวถึง ความมั่นคงทางอารมณ์ไว้ว่าเป็นความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์ของบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ยิ่งขึ้น

สุวนีย์ ดันติพัฒนานันท์ (2525 : 42) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุคคลจะเกิดขึ้นได้โดยการทำงานของจิตใจ ซึ่งจะมีกระบวนการควบคุมความสมดุลทางจิตใจและอารมณ์เช่นเดียวกับร่างกาย กล่าวคือ เมื่อมีสิ่งรบกวนความสงบสุขของอารมณ์จะทำให้ความสมดุลของอารมณ์เสียไป ดังนั้น จิตใจจะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อลดหรือบรรเทาความไม่สมดุลนั้นด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งต่อไปนี้ (1) กระบวนการปรับสมดุลทางอารมณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยใช้ความพยายามและความตั้งใจในระดับจิตสำนึก และ (2) กลไกทางจิตซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยบุคคลไม่รู้ตัวเกิดขึ้นในระดับจิตไร้สำนึก กระบวนการทั้งสองนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ ช่วยรักษา

สมดุลย์ของอารมณ์ บรรเทาความรู้สึกกลัว หวาดวิตกไม่สมหวัง ความขัดแย้งในใจ เพื่อให้
ภาวะของอารมณ์อยู่ในภาวะที่สุขสบายมากที่สุด

สุภาพรรณ โคตรจรัส (2527 : 14) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์เป็นความ
พยายามที่จะแก้ไขความคับข้องใจ และแสวงหาวิถีทางที่จะตอบสนองความต้องการของตัวเอง

นอกจากนี้ ศิราจค์ ทับสายทอง (2535 : 101) กล่าวถึงบุคคลที่มีความสมบูรณ์
ทางอารมณ์ หรือมีความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง บุคคลที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและอยู่
ในโลกของความจริง ทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความหมายของความมั่นคงทางอารมณ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า

ความมั่นคงทางอารมณ์เป็นภาวะที่จิตใจและอารมณ์ที่ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวนความ
สงบสุขของอารมณ์ เป็นความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์ของบุคคลอันเกิดจากการ
เรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ต่าง
ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลง และอยู่ในโลกของความเป็นจริง เพื่อให้
ภาวะของจิตใจและอารมณ์ อยู่ในภาวะที่สุขสบายที่สุด สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ทั้งในระดับจิตสำนึก และในระดับจิตไร้สำนึก

ดังนั้น บุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ก็จะเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการปรับตัว
ในด้านต่าง ๆ ได้ดีเช่นกัน อาจจะกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีการปรับตัวที่ดีก็คือ บุคคลที่มีความมั่นคง
ทางอารมณ์นั่นเอง

ทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory)

โบลบาย (Bowlby. 1971 : 193 – 202) กล่าวว่าไว้ว่า ความผูกพันของพ่อแม่ลูก
(Attachment) เป็นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดที่สุด เป็นจุดกำเนิดในการสร้างพื้นฐานของอารมณ์
ในมนุษย์ทั่วไป อารมณ์นั้นเปรียบเสมือนกับสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง เช่น เมื่อทารกร้อง แสดงให้
เห็นว่กำลังอยู่ในภาวะที่กลัวและต้องการผู้ปกป้องคุ้มครอง จุดนี้เองจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์
อันใกล้ชิด ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก Bowlby มองว่า ความผูกพันสามารถประเมินจากพฤติกรรมที่
พ่อแม่แสดงต่อลูก มันเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของ พ่อ แม่ ลูก ในระยะ
ขวบปีแรกของชีวิต และสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งสำหรับการสร้างพื้นฐานให้เด็กเกิดความรู้สึกไว้วาง
ใจผู้อื่นก็คือ การที่เด็กได้ตีมนมจากอกแม่เพราะในขณะที่แม่กำลังให้นมนั้น จะมีการสัมผัส
โอบกอดลูกซึ่งสัมผัสที่อบอุ่นดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความไว้วางใจผู้อื่น เพราะเด็ก
จะรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัยที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อม และทำให้เด็กสามารถเรียนรู้เกิดทักษะ
ใหม่ ๆ ได้

โบลบาย (Bowlby) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ที่จะสร้างให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์ คือ

1. ความอบอุ่น (Warmth) ที่ได้จากพ่อและแม่
2. ความไวต่อความรู้สึก (Sensitivity) ที่พ่อแม่มีต่อลูก

ซึ่งเมื่อพ่อแม่เกิดความขัดแย้งกันขึ้น จะทำให้ปัจจัยสำคัญ 2 ประการดังกล่าวลดลงทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์

โบลบาย (Bowlby) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่จะมีผลทำให้สัมพันธภาพของพ่อ แม่ ลูก ลดลง เนื่องจากพฤติกรรมและอารมณ์ของพ่อแม่ที่แสดงออกนั้นจะไม่มี ความอบอุ่น และไม่ไวต่อความรู้สึกของลูก ซึ่งจะส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ไปถึงอารมณ์ของลูก ทำให้ลูกเกิดความไม่มั่นคงทางอารมณ์ และถ้าความไม่มั่นคงทางอารมณ์เกิดขึ้นกับเด็กเป็นระยะเวลานาน ๆ จะทำให้เด็กไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และการแสดงออกทางอารมณ์ทำให้เกิดปัญหา ในการปรับตัวตามมา

ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานในการทำวิจัย โดยเน้นว่า ความขัดแย้งในชีวิตสมรสนั้นจะทำให้สัมพันธภาพของ พ่อ แม่ ลูก ลดลง มีผลให้ลูกเกิดความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ตามที่ทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory) กล่าวไว้

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์

อะกิลเลอร่า และเมสสิก (Aguilera and Messick. 1974 : 63 – 64) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยให้คนเราสามารถปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางอารมณ์ไว้ดังนี้ คือ

1. การรับรู้ต่อเหตุการณ์ ถ้าหากบุคคลรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง การแก้ปัญหาจะทำได้ตรงจุด แต่ถ้ารับรู้เหตุการณ์ผิดทำให้เข้าใจปัญหาผิดไป การแก้ไขก็ย่อมไม่ประสบความสำเร็จ ความไม่สบายใจ จะยังคงอยู่ต่อไป

2. การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นถ้าบุคคลมีที่พึ่งพอจะขอคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่ตนไม่สามารถแก้ไขได้ ก็อาจช่วยให้บุคคลนั้นเข้าใจปัญหา และหาทางแก้ไขได้ดีขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดไม่มีที่พึ่ง ขาดที่ปรึกษาจะมีความรู้สึก ว้าวุ่น มีความเครียดมากขึ้นได้

3. การใช้กลไกในการปรับตัว เป็นวิธีที่ลดความไม่สบายใจ แทนที่จะแก้ไขเหตุของความคับข้องใจ ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการบิดเบือนหรือหนีจากความจริงที่สร้างความไม่สบายใจหรือความทุกข์แก่เรา

ส่วนวอร์เชล (Worchel. 1989 : 116) กล่าวว่า ขั้นตอนสำคัญประการหนึ่งของการมีความมั่นคงทางอารมณ์ที่ดี คือ การรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์ ซึ่งสำหรับบางคนพบว่าเป็นสิ่งที่ยากที่จะทำเช่นนั้น เนื่องจากเขาอาจจะได้รับความเจ็บปวด และรู้สึกไม่ค่อยพอใจ

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้บุคคลมีความมั่นคงทางอารมณ์ที่ดีขึ้นได้แก่ การที่บุคคลรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อสภาพความเป็นจริง การได้รับความสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคคลเพื่อให้เข้าใจปัญหา และหาทางแก้ไขได้ดีขึ้น ตลอดจนการที่บุคคลสามารถใช้กลไกในการปรับตัวเพื่อเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ได้

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์ ดังที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงทางอารมณ์มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของบุคคลอย่างมาก บุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ดีจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข บุคคลใดไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ก็จะเกิดปัญหาทางอารมณ์ได้ตั้งแต่ขั้นเล็กน้อยจนถึงขั้นรุนแรงเป็นอันตรายต่อตนเองและเป็นภาระต่อสังคมด้วย

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์เด็ก

สุชา จันทน์เฒ่า กล่าวว่า วิชา องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์เด็ก (สุชา จันทน์เฒ่า. 2536 : 64) มีดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ในครอบครัว ทัศนคติของพ่อแม่มีส่วนสร้างอารมณ์ของเด็กอยู่มาก เด็กที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง พ่อแม่ที่มีความขัดแย้งกันเสมอ พ่อแม่ไปทำงานทั้งวันหรือพ่อแม่ดูแลเอาใจใส่มากเกินไป ก็กลายเป็นเด็กที่ก้าวร้าวได้ เด็กที่เป็นลูกคนโตบางคนมักเป็นคนเจ้าอารมณ์มากกว่าเด็กคนหลัง ๆ เพราะเขารู้ว่าการร้องไห้ทำให้เขาได้สิ่งที่ต้องการแทบทุกครั้ง ส่วนเด็กที่พ่อแม่ขัดแย้งกันอยู่เสมอ จะทำให้เด็กรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งจะทำให้มีปัญหาในการปรับตัวต่อมา

2. ความเหนื่อยอ่อน เมื่อเด็กมีความเหนื่อย เป็นต้นว่า พักผ่อนน้อยไป ตื่นเต้นมากเกินไป นอนน้อยเกินไป หรือกินอาหารไม่พอเพียงกับความต้องการของร่างกาย เด็กอาจบันดาลโทสะได้ง่ายกว่าปกติ ซึ่งอาการเช่นนี้มักเกิดกับเด็ก

3. สุขภาพไม่ดี เด็กที่สุขภาพไม่ดี เช่น กินอาหารไม่เพียงพอ ระบบย่อยอาหารไม่ดี ต่อมทอลซิลอักเสบ เจ็บตา ฟันเสีย มีอาการเจ็บป่วยบ่อย ๆ จะเป็นเด็กที่มีอารมณ์เสื่อง่าย ส่วนเด็กที่มีสุขภาพดีมักจะไม่มีเกิดอาการดังกล่าวนี้

4. ระยะเวลาของวัน เด็กแต่ละคนเหนื่อยไม่เหมือนกัน บางคนจะเหนื่อยตอนเช้า บางคนจะเหนื่อยก่อนเที่ยง หรือบางคนจะเหนื่อยตอนเย็น ซึ่งเวลานี้เด็กจะบันดาลโทสะได้ง่าย หากมีสิ่งใดมาขัดใจ

5. สถิติปัญญา จากการศึกษเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสมองในระดับอายุต่าง ๆ กัน พบว่า เด็กพวกนี้เป็นพวกที่ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ เด็กที่เฉลียวฉลาดมักเป็นเด็กที่มีจินตนาการอย่างลึกซึ้ง และกลัวสิ่งที่เป็นอันตรายมากกว่าเด็กที่ไม่ค่อยฉลาด

6. สิ่งแวดล้อม บ้านที่มีระเบียบเข้มงวดมากเกินไป และผู้ใหญ่ที่คอยควบคุมเด็กเกินไป หรือมีแขกมาพักบ่อย ๆ จะทำให้เด็กโกรธง่ายกว่าบ้านที่มีความสว้ย ไม่มีการทะเลาะกัน บ้านที่เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระ จะช่วยให้เด็กเป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ อารมณ์เยือกเย็น นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางโรงเรียนก็มีส่วนทำให้เด็กเป็นคนเจ้าอารมณ์ได้เช่นเดียวกัน เช่น ครูบังคับให้เด็กทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยที่เด็กไม่เต็มใจ จะทำให้เด็กโกรธ และรู้สึกว่าไม่มีความสุข นอกจากนี้ แล้วเด็กเล็ก ๆ ที่เรียนร่วมกับเด็กโต ๆ มักทำให้อารมณ์ของเด็กไม่มั่นคงได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากถูกรุ่นพี่ยั่วเย้าหรือรังแก เป็นต้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในชีวิตสมรส (Marital Conflict)

ความหมายความขัดแย้งในชีวิตสมรส

สแกนโซนิ (Scanzoni. 1979 : 915) ให้ความหมายไว้ว่า ความขัดแย้งในชีวิตสมรสเป็นผลมาจากความล้มเหลวในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ซึ่งเขาได้เปรียบเทียบความขัดแย้งในชีวิตสมรสไว้ว่า “ความขัดแย้งเสมือนหน้าต่างที่ทำให้เรามองเห็นว่าหน้าที่ของความสัมพันธ์กำลังจะปิดลงแล้ว”

เวสส์ (Weiss. 1980 : 130 – 135) ความขัดแย้งในชีวิตสมรสเป็นการที่ปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรสมีความขัดแย้งกันในบทบาทในลักษณะที่จะนำไปสู่การจบความสัมพันธ์กัน และถ้าคู่สมรสไม่มีความเข้าใจกันหรือหาทางเลือกที่ดีในการแก้ไขปัญหาไม่ได้ ก็จะไปสู่พฤติกรรมของความขัดแย้งได้เช่นกัน

กอทท์แมน และคนอื่น ๆ (Gottman and others. 1976 : 101 – 109) ได้ประยุกต์งานแซกเกอร์ (Sager. 1976 : 578 – 612) ที่ได้เสนอความขัดแย้งในชีวิตสมรสว่าเกิดจาก 1) คู่สมรสมีความแตกต่างกันในจุดยืนของความคิด 2) คู่สมรสไม่ได้ตระหนักถึงความรู้สึกของคู่สมรสด้วยกัน 3) ไม่สามารถจะสื่อสารให้เข้าใจกันได้ถึงความรู้สึกและการรับรู้ของคู่สมรส

โรลลินส์ และกอลลิแกน (Rollins and Galligan. 1973 : 71 – 105) ความขัดแย้งในชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทบาททั้งสองฝ่ายไม่สอดคล้องกัน ขาดความปรองดองกัน ขาดการสวมบทบาทของอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้ขาดความสามารถรับรู้ถึงความคล้ายคลึงกัน หรือเกิดความแตกต่างกันในความคาดหวังทางบทบาทของตนเองกับคู่สมรส

มอริส (Morris. 1990 : 495) ให้ความหมายความของความขัดแย้งในชีวิตสมรสว่า คือ ความไม่ลงรอยกัน หรือความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคู่สมรส สืบเนื่องมาจากผลของความไม่ลงรอยกัน ด้านความต้องการ จุดประสงค์ และความคาดหวังของคู่สมรส ความขัดแย้งในชีวิตแสดงถึงความต้องการการปรับตัว ซึ่งคู่สมรสต้องการแก้ไขเพื่อที่จะคงไว้ซึ่งความสุขในชีวิตสมรสและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งมักเป็นสาเหตุหนึ่งของการก่อให้เกิดความเครียด และความเครียดก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน

รูปแบบของความขัดแย้งในชีวิตสมรส

มีผู้กล่าวถึงรูปแบบของความขัดแย้งในชีวิตสมรสไว้หลายท่าน ดังนี้

โคลแมน (Coleman. 1988 : 338 – 340) กล่าวถึงรูปแบบของความขัดแย้งในชีวิตสมรสไว้ดังนี้

1. ความขัดแย้งของเหตุผล (Rational Conflict)

เป็นความขัดแย้งในชีวิตสมรสที่มีรากฐานอยู่บนความแตกต่างของความคิดเห็นในหัวข้อต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัด ยกตัวอย่างเช่น คู่สมรสมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน ในเรื่องค่าใช้จ่ายโดยสามีต้องการจะนำเงินไปซื้อรถยนต์ ในขณะที่ภรรยาคิดว่าควรจะเก็บสะสมเงินนี้ไว้เพื่อนำไปจ่ายค่าเช่าคอนโดมิเนียมมากกว่า ซึ่งความขัดแย้งในลักษณะนี้สามารถคลี่คลายด้วยวิธีการเชิงเหตุผล การเจรจา ประนีประนอม

2. ความขัดแย้งที่ขาดเหตุผล (Irrational Conflict)

เป็นความขัดแย้งที่มีรากฐานมาจากคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ผิดปกติ ของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย เช่น สามีหรือภรรยาอาจจะเป็นคนที่มีความรู้สึกไวมากเกินไป อารมณ์ร้อน ขอบโตเถียง หรือมีแนวโน้มที่จะตำหนิคู่สมรสของตน เมื่อมีบางสิ่งบางอย่างผิดปกติ

3. ความขัดแย้งอย่างเปิดเผย (Overt Conflict)

เป็นความขัดแย้งซึ่งมักจะเกิดขึ้นโดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องการแก้ไขในบางเรื่อง การแสดงความขัดแย้งแบบเปิดเผย ซึ่งทำให้คู่สมรสสามารถจัดการกับปัญหานั้นได้ แต่ไม่ใช่สิ่งที่บอกได้อย่างแน่ชัดว่า ปัญหานั้นจะแก้ไขได้เสมอไป

4. ความขัดแย้งอย่างปกปิด (Covert Conflict)

เป็นความขัดแย้งที่มีลักษณะปกปิดหรือซ่อนเร้น ซึ่งมักจะปรากฏออกมาในอาการต่าง ๆ เช่น ลดการให้ความร่วมมือ ไม่มีการสื่อสารกัน มีปฏิกิริยาด้านจิตใจ ซึ่งแสดงออกทางกาย เช่น ปวดศีรษะ เกือบกด มีการเกร็งของกล้ามเนื้ออย่างเรื้อรัง

5. ความขัดแย้งอย่างเฉียบพลัน (Acute Conflict)

เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดในระยะแรกของการสมรส ซึ่งคู่สมรสพยายามที่จะแก้ไขความแตกต่างที่เกิดขึ้น

6. ความขัดแย้งอย่างเรื้อรัง (Chronic Conflict)

เป็นความขัดแย้งที่ไม่เคยได้รับการแก้ไขที่พึงพอใจ และยังคงเป็นความขัดแย้งในชีวิตสมรส เช่น แม้ว่าคู่สมรสจะหมดงบประมาณค่าใช้จ่าย แต่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจยังคงใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยอยู่เสมอ ความขัดแย้งในชีวิตสมรสที่มีลักษณะเรื้อรังนี้อาจจะเป็นเรื่องความแตกต่างของความคาดหวังของบทบาททางเพศ ซึ่งคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งสองฝ่ายไม่สามารถปรับตัวได้

7. ความขัดแย้งในชีวิตสมรสที่มีลักษณะส่วนบุคคลหรือระหว่างบุคคล

โดยปกติเรามักจะคิดว่าความขัดแย้งในชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส อย่างไรก็ตามความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ในระดับส่วนบุคคล เช่น สามีและภรรยาโต้เถียงกันในเรื่องการมีลูก สามีอาจจะไม่อยากมีลูกอย่างมาก ส่วนภรรยาทั้ง ๆ ที่อยากมีลูกแต่ก็อาจจะพยายามคล้อยตามความคิดของสามี ดังนั้นความขัดแย้งก็ยังคงอยู่ในความรู้สึกของภรรยาต่อไป

นอคส์ (Knox, 1985 : 311 – 312) ได้กล่าวถึงรูปแบบต่างๆ ของความขัดแย้งในชีวิตสมรสไว้ดังนี้

1. ประพัตติตรงข้ามกัน

สามีและภรรยามักกระทำไปในทางตรงกันข้าม เช่น โอ้อวดกับถ่อมตัว พุดมากกับไม่พุด กระตือรือร้นกับเฉื่อยชา เป็นต้น

2. ประพัตติเช่นเดียวกัน

ทั้งคู่ประพัตติในแบบอย่างเดียวกัน เช่น ถ้าภรรยาตะคอกสามีก็ตะคอกกลับ เป็นต้น

3. ประพัตติเป็นเส้นคู่ขนาน

สามีและภรรยาและปฏิเสธ เพิกเฉย ไม่สนใจปัญหา

สาเหตุของความขัดแย้งในชีวิตสมรส

เมื่อบุคคลสองคนตกลงที่จะแต่งงานกัน ปัจจัยหลายอย่างก็จะตามมามีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของเขทั้งสองคน พวกเขาจะทำอะไรในชีวิตสมรสนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน ขึ้นอยู่กับการปรับตัวต่อความต้องการ นิสัย และบุคลิกภาพของแต่ละฝ่ายอย่างมาก และยังขึ้นอยู่กับความสามารถของกลุ่มสมรสที่จะจัดการกับความขัดแย้งทั้งที่เป็นความขัดแย้งมาก และเป็นความขัดแย้งน้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการดำเนินสัมพันธภาพในชีวิตสมรส สาเหตุความขัดแย้งในชีวิตสมรสได้มีผู้กล่าวถึงว่า เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ กัน ดังนี้

โคลแมน (Coleman. 1998 : 343 – 353) ได้กล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้งในชีวิตสมรสว่า เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. ความต้องการและความคาดหวัง
2. เงิน

เงินเป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งในชีวิตสมรส ความขัดแย้งเริ่มตั้งแต่ใครจะเป็นผู้หาเงิน ใครใช้จ่ายเงินเท่าไรในเรื่องอะไร และใครจะเป็นผู้จัดการเรื่องเงิน ฯลฯ

3. บทบาทและความรับผิดชอบ

นอคส์ (Knox. 1985 : 308 – 312) กล่าวถึงที่มาของความขัดแย้งในชีวิตสมรสว่าเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมของกลุ่มสมรส

พฤติกรรมของกลุ่มสมรสสามารถก่อให้เกิดความรู้สึกในทางลบ และก่อให้เกิดความขัดแย้งได้

2. การรับรู้ต่อพฤติกรรมของกลุ่มสมรสของตน

การแปลความหรือการรับรู้ต่อพฤติกรรมที่กลุ่มสมรสของตนแสดงออกมา อาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจหรือความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสได้ เช่น ภรรยาคนหนึ่งพยายามรัดเสื้อให้สามีใส่ไปทำงานทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่มีความถนัดทางด้านนี้ ส่วนสามีซึ่งมีความเข้าใจและเห็นใจว่าภรรยาของตนไม่มีความถนัดในด้านการรัดเสื้อ จึงบอกภรรยาว่าไม่ต้องรัดเสื้อให้ตน ฝ่ายภรรยาก็กลับนึกน้อยใจ และกลับคิดไปว่าสามีไม่ให้ตนรัดผ้า เนื่องจากตนเองรัดไม่เรียบร้อย

3. ค่านิยมที่แตกต่างกัน

เนื่องจากสามีและภรรยาต่างก็มีสังคมที่แตกต่างกันเป็นเวลาหลายปีก่อนที่จะแต่งงานกัน ดังนั้นค่านิยมบางอย่างย่อมแตกต่างกัน เช่น เรื่องเงิน (สามีอาจรู้สึกว่าการเป็นหนี้สินเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ แต่ภรรยาอาจจะมีความคิดว่าควรซื้อของก่อนผ่อนทีหลัง)

กฎเกณฑ์ของสังคม (สามีรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบต่อพ่อแม่ที่แก่เฒ่า แต่ภรรยาอาจจะไม่เห็นด้วย) เป็นต้น

4. ความไม่สอดคล้องในกฎเกณฑ์หรือการปฏิบัติตัวต่าง ๆ

สัมพันธภาพมักก่อให้เกิดเป็นกฎระเบียบซึ่งช่วยให้สัมพันธภาพนั้นดำเนินไปได้ อย่างราบรื่น ซึ่งกฎระเบียบเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นที่เข้าใจของทั้งสองฝ่าย เช่น ภายหลังจากเลิกงาน สามีควรกลับบ้านเวลาเท่าใด เมื่อกลับถึงบ้านค่าควรจะโทรบอกที่บ้านหรือไม่ เป็นต้น ความขัดแย้งมักจะเกิดเมื่อคู่สมรสไม่ได้ทำตามกฎระเบียบหรือเริ่มเกิดกฎระเบียบที่ไม่คงที่

5. ความคลุมเครือของความเป็นผู้นำ

ถ้าคู่สมรสไม่ได้ทำความเข้าใจกันว่าใครจะเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องอะไร แต่ละฝ่ายอาจจะพยายามเอาชนะกันในเรื่องที่ตนไม่เห็นด้วย ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้

แซ็กตัน (อังกาบ กอศรีพร. 2526 : 25 – 26 ; อ้างอิงจาก Zagton. 1977 : 305 – 317) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยาเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การที่ฝ่ายหนึ่งมีปฏิกิริยาเชิงลบต่อพฤติกรรมของฝ่ายตรงข้าม แต่ละฝ่ายตรงข้ามไม่ต้องการปรับพฤติกรรมใหม่ เพื่อให้อีกฝ่ายมีปฏิกิริยาสนองตอบที่ดีกับตน เช่น ภรรยาบอกว่าสามีกินเหล้ามากเกินไป หรือสามีบอกว่าภรรยาใช้เงินเดิเบเกินไป โดยฝ่ายที่ถูกตำหนิไม่พิจารณาตัวเอง แต่โทษฝ่ายตรงข้ามว่าจุกจิก หรือขี้เหนียวเกินไป

2. การมีกรอบอ้างอิง (Frame of Reference) ต่างกัน กรอบอ้างอิงนี้หมายถึง ค่านิยมความคาดหวัง ความคิดความเชื่อต่าง ๆ ที่บุคคลแต่ละคนมี และได้รับจากประสบการณ์ในครอบครัวเดิม และกลุ่มสังคมอื่น ๆ ความแตกต่างนี้เช่น การที่ภรรยาเห็นว่า ถ้าตนทำงานนอกบ้านแล้ว สามีน่าจะช่วยกันทำงานบ้านบ้าง แต่สามีไม่เห็นด้วย เพราะถูกเลี้ยงมาว่าผู้ชายไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับงานบ้าน

3. การทำลายภาพพจน์ที่ดี ที่สามีหรือภรรยามีต่อตัวเขาด้วยการเรียกถ้อยคำต่าง ๆ หรือการใช้ถ้อยคำเป็นนัย อันอาจเป็นการจี้จุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งหรือทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดจุดอ่อนขึ้น

4. การมีความหวังให้สามีหรือภรรยาของตนชอบแบบเดียวกับตนหรือมีพฤติกรรมแบบเดียวกับตนทุกอย่าง ซึ่งเป็นความคาดหวังที่ผิดความจริง เพราะคนทุกคนมีความชอบที่แตกต่างกันไป เนื่องจากมีภูมิหลังทางสังคมที่แม้จะคล้ายกันก็ไม่อาจเหมือนกันเสียทุกอย่าง

5. การที่มีหรือภรรยาเกิดความหงุดหงิดเนื่องจากถูกปฏิเสธ เช่น ฝ่ายหนึ่งจะไปงานเลี้ยงแต่ไม่อยากให้อีกฝ่ายหนึ่งไปด้วย ทั้งที่ฝ่ายนั้นต้องการไปด้วย หรือการที่ฝ่ายหนึ่งต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ต้องการ เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังนี้ ฝ่ายที่ถูกปฏิเสธอาจมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ 1) มีปฏิกิริยาต่อสิ่งอื่น หรือคนที่เกี่ยวข้อง เช่น ขว้างปาข้าวของเพื่อแสดงความไม่พอใจ หรือต่อว่าภรรยา หรือ 2) มีปฏิกิริยาต่อตนเอง เช่น นึกสงสัยว่าตนเองมีความบกพร่องอะไรหรือมีความผิดอะไร จึงได้รับการปฏิเสธ หรือ 3) การหาทางออกอื่นทดแทน เช่น ไปหาเพื่อน อยู่บ้านดูโทรทัศน์ หรือไปหาโสเภณี เป็นต้น

6. การมีพฤติกรรมชนิดปรับตัว เพื่อลดความตึงเครียด โดยไม่ได้แก้ปัญหามีความต้องการที่ต่างกัน เช่น ภรรยาต้องการให้สามีสนใจบ้านและลูกเมียบ้างแต่สามีมีแต่งงานและภรรยาปรับตัวโดยพยายามทำเป็นไม่ยินดียินร้าย หรือละเลยงานบ้าน หรือเล่นไฟแก็กลุ่ม หรือมีชู้ เป็นต้น

เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสขึ้นนั้น แต่ละคู่สมรสก็จะมีพฤติกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งที่แตกต่างกัน ซึ่งพฤติกรรมที่แตกต่างกันนี้เอง เป็นสิ่งสำคัญต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบุตร เช่น ถ้าคู่สมรสใช้วิธีการแก้ไขปัญหาโดยการพูดคุยปรับความเข้าใจ หรือพยายามที่จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ครอบครัวนั้นก็จะสามารถผ่านพ้นวิกฤติการณ์นั้นไปได้ ในทางกลับกันถ้าครอบครัวใดใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ความรุนแรง หรือการดึงบุคคลที่สามเข้าไปเป็นพวกตน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ความผูกพันระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ลดลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร (Cumming and others. 1993 : 978 – 985) ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่ารูปแบบพฤติกรรมที่คู่สมรสใช้แก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งนั้น พฤติกรรมแบบใดจะส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมากที่สุด

รูปแบบพฤติกรรมของคู่สมรสที่ใช้ในการแก้ไขปัญหามือเกิดความขัดแย้ง

สตรอทซ์ (Straus. 1980 : 23 – 26) ได้จำแนกวิธีการ และรูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกที่คู่สมรสใช้ในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งไว้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. การใช้เหตุผล เป็นการอธิบายหรือชี้แจงด้วยเหตุผล รูปแบบพฤติกรรมการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งมีดังนี้

- 1.1 การพูดปรับความเข้าใจ
- 1.2 การชี้แจงเหตุผลให้เข้าใจ
- 1.3 การหาคนกลางช่วยไกล่เกลี่ย

2. การใช้ความรุนแรง เป็นการใช้อำพุด สัญลักษณ์ กำลังกาย หรือวัตถุเป็นเครื่องมือในการทำร้ายคู่สมรส ตั้งแต่การทำร้ายจิตใจไปจนถึงทำร้ายร่างกาย รูปแบบพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งมีดังนี้

- 2.1 การนิ่งเฉยทำหูทวนลม
- 2.2 การผลุนผลันออกจากห้อง หรือออกจากบ้าน
- 2.3 การร้องไห้
- 2.4 การใช้เสียงเข้าข่ม พุด หรือเถียงเสียงดัง
- 2.5 การพุดประชดประชันดูถูก การตำว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย
- 2.6 การพุดขู่อาฆาต
- 2.7 การพุดคู่จะดี หรือพุดคู่จะขว้างสิ่งของใส่โดยไม่มีสิ่งของอยู่ในมือ
- 2.8 การทุบทำลายข้างของ
- 2.9 การขว้างปาสิ่งของใส่
- 2.10 การผลักหรือการจุกกระชาก
- 2.11 การตบ การตี
- 2.12 การเตะ การชก
- 2.13 การตี หรือการพยายามจะตีด้วยวัตถุ
- 2.14 การข่มขู่ด้วยอาวุธ
- 2.15 การทำร้ายด้วยอาวุธ

รูปแบบพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงอาจจัดตามระดับของความรุนแรงได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การทำร้ายจิตใจ การมุ่งจะทำร้ายร่างกาย และการทำร้ายร่างกาย ดังนี้

1. การทำร้ายจิตใจ เป็นการใช้อำพุดหรือสัญลักษณ์ที่ทำให้คู่สมรสเจ็บใจ เสียใจ มีรูปแบบพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1.1 การนิ่งเฉยทำหูทวนลม
- 1.2 การผลุนผลันออกจากห้อง หรือออกจากบ้าน
- 1.3 การร้องไห้
- 1.4 การใช้เสียงเข้าข่ม พุดหรือเถียงเสียงดัง
- 1.5 การพุดประชดประชัน ดูถูก การตำว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย

2. การมุ่งจะทำร้ายร่างกาย เป็นการใช้คำพูดหรือสัญลักษณ์ที่ทำให้คู่สมรสหวาดกลัว หรือหวาดเกรงว่าจะถูกทำร้ายร่างกาย มีรูปแบบพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 2.1 การพูดขู่อาฆาต
- 2.2 การพูดขู่จะตี หรือพูดขู่จะขว้างสิ่งของใส่โดยไม่มีสิ่งของอยู่ในมือ
- 2.3 การทุบทำลายข้าวของ

3. การทำร้ายร่างกาย เป็นการใช้ร่างกายหรือวัตถุทำให้คู่สมรสเจ็บปวด หรือได้รับบาดเจ็บ มีรูปแบบพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 3.1 การขว้างปาสิ่งของใส่
- 3.2 การผลักหรือการฉุดกระชาก
- 3.3 การตบ การตี
- 3.4 การเตะ การชก การตี
- 3.5 การตี หรือการพยายามจะตีด้วยวัตถุ
- 3.6 การข่มขู่ด้วยอาวุธ
- 3.7 การทำร้ายด้วยอาวุธ

พฤติกรรมอีกแบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวทางอารมณ์ของบุตร ที่คู่สมรสมักใช้เมื่อเกิดความขัดแย้ง คือ การดึงบุคคลที่สามในที่นี้ก็คือ บุตรเข้ามาเป็นพวกของตน ซึ่งเรียกว่า Triangulation ซึ่ง โบเวน (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2541 : 62 – 63 ; อ้างอิงจาก Bowen. 1978) กล่าวว่า เมื่อมีความขัดแย้งหรือความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คน ไม่มีเสถียรภาพ จะมีการดึงเอาบุคคลที่สามเข้ามาเพื่อให้มีเสถียรภาพมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้พบได้บ่อยโดยพ่อแม่มีความขัดแย้งกันและดึงเอาลูกเข้ามาเป็นคนกลาง เกิดเป็นความสัมพันธ์รูปสามเหลี่ยมเรียกว่า Triangulation ซึ่งแสดงออกได้หลายแบบ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2541 : 62 – 63 ; อ้างอิงจาก Malone. 1983) เช่น

1. การทำให้เป็นแพะรับบาป (Scapegoating)

คนสองคนไม่ได้แก้ไขความขัดแย้งอย่างตรงไปตรงมา แต่หันมาร่วมมือกันต่อต้านคนที่สาม โดยกล่าวหาว่า บุคคลนั้นมีความประพฤติไม่เหมาะสม อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า แพะรับบาป เกิดจากการที่คนสองคนร่วมกันใช้กลไกแบบ Projection โยนความผิดหรือความรู้สึกทางลบไปสู่บุคคลที่สามนั่นเอง ตัวอย่างเช่น พ่อกับแม่ ต่างก็โยนความผิดไปให้ลูกชายคนโต ตำนานดิเดียนลูกสำหรับปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้น วิธีนี้ทำให้ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ถูกลืมไปชั่วคราว เมื่อมองภายนอก จะดูเหมือนทั้งพ่อและแม่กำลังสามัคคีกัน ร่วมมือกัน (โยนความผิดให้ลูก) เป็นอย่างดี

2. การเข้าพวกกันแบบข้ามรุ่น (Cross – Generational Coalition)

พ่อหรือแม่ฝ่ายหนึ่งดึงเอาลูกมาเข้าพวกด้วยเพื่อต่อต้านอีกฝ่ายหนึ่ง การเลี้ยวลูกอาจเป็นแบบตามใจหรือปกป้องมากเกินไป เพื่อให้ลูกเข้ามาเป็นพวกตน บางครั้งจะมีการสลับบทบาท (Role Reversal) โดยลูกต้องมาดูแลพ่อแม่ แทนที่พ่อแม่จะเป็นฝ่ายดูแลลูกในกรณีที่เป็น การเข้าพวกระหว่างแม่กับลูกชาย หรือพ่อกับลูกชาย ก็อาจมีความสนิทสนมเกินขอบเขตได้

3. การร่วมมือกันเอาใจใส่ลูก (Detouring – Supportive Triangle)

ในกรณีนี้พ่อแม่หันมาสนใจลูก ร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาของลูก และลืมปัญหาระหว่างกันไปช่วงขณะ ทำที่ที่มีต่อลูกอาจเป็นไปในลักษณะที่มองว่าลูกเป็นเด็กที่อ่อนแอ จำเป็นต้องดูแลใกล้ชิด หรือลูกเป็นเด็กไม่ดี จำเป็นต้องดูแลอย่างเข้มงวดก็ได้

4. การแข่งขันระหว่างพ่อแม่ (Inter – Parent Competition)

พ่อกับแม่แข่งขันกันเพื่อดึงลูกเข้ามาเป็นพวกของตน ผลก็คือ มีการสลับกันเข้าพวกระหว่างแม่กับลูก ไปเป็นพ่อกับลูกตลอดเวลา ทำให้เด็กเกิดปัญหาไม่รู้ว่าจะจงรักภักดีต่อใครดี (Loyalty Conflict)

การเข้ามาใน Triangle นี้ ไม่ใช่ว่าลูกจะถูกพ่อแม่ดึงเข้ามาเสมอ บางครั้งลูกอาจเข้ามาเองด้วยความสมัครใจ เพื่อลดความตึงเครียดระหว่างพ่อแม่ และทำให้ครอบครัวมีเสถียรภาพอยู่ได้ การเกิด Triangulation ในครอบครัวทำให้เกิดผลเสียหลายอย่าง (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2541 : 63 ; อ้างอิงจาก Friedman. 1991) ได้แก่

1. เมื่อมีบุคคลที่สามเข้ามา พ่อแม่ก็ไม่ต้องการกับความขัดแย้งที่มีระหว่างกันโดยตรงไปตรงมา และไม่ต้องเผชิญกับความตึงเครียดหรือความกังวลอันเนื่องมาจากความขัดแย้งนี้ แม้ความรู้สึกของพ่อแม่จะดีขึ้นบ้าง แต่ความขัดแย้งนั้นก็ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม เพียงแต่ซ่อนอยู่และรอเวลาที่จะประทุขึ้นอีก

2. พ่อแม่จะเกิดนิสัยที่เอาแต่ใจตนเอง ถึงตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ทั้งนี้เพราะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากลูกมากเกินไป

3. ความต้องการทางพัฒนาการของเด็กไม่ได้รับการตอบสนอง เพราะเด็กต้องมาดูแล ้วยรุ่นที่ถูกดึงเข้ามาใน Triangle แบบนี้ มักมีปัญหการปรับตัว ขาดทักษะทางสังคมและความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ได้ดีพอ และไม่สามารถแยกจากครอบครัวไปได้ เมื่อถึงเวลา ทั้งนี้เพราะเกรงว่า ครอบครัวอาจเกิดปัญหาถ้าตนเองจากไป บางครั้งการดูแลพ่อหรือแม่อาจเกินเลยไปโดยเด็กทำหน้าที่แทนคู่สมรส (Surrogate Mate) เช่น เด็กหญิงที่ต้องมาทำหน้าที่แทนแม่โดยปรนนิบัติพ่อในด้านต่าง ๆ เช่น ทำอาหารดูแลเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายให้พ่อ รวมไปถึงตอบสนองความต้องการทางเพศให้พ่อด้วย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อหรือแม่ฝ่ายที่ถูกกีดกันออกไปนั้นจะเสียไป เช่น แม่ที่หันไปเข้าพวกกับลูกสาว และกีดกันพ่อกออกไป ผลที่ตามมาคือ ลูกสาวและพ่อจะห่างเหินกัน ความห่างเหินนี้จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาการทางอารมณ์ และสังคมของเด็กได้ (Teyber. 1983 : 112 – 113)

จะเห็นได้ว่าครอบครัวเป็นระบบที่มีความขัดแย้ง และมีการใช้ความรุนแรงระหว่างสมาชิกมากกว่าระบบอื่น ๆ ระบบครอบครัวไม่ได้เป็นระบบที่มีความสมมาตรสมานกลมเกลียวกัน แต่เพียงอย่างเดียว (Straus. 1980 : 15 – 18) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการที่ระบบครอบครัวเป็นระบบที่มีความขัดแย้ง และมีการใช้ความรุนแรงระหว่างสมาชิกมากกว่าระบบทางสังคมอื่น ๆ อันเนื่องจาก ปัจจัย 11 ประการ ดังนี้

1. ช่วงเวลาที่มีความเสี่ยง (Time at Risk) ยิ่งบุคคลมีเวลาในการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นมากเท่าใด ก็ยิ่งมีความเสี่ยงที่จะทะเลาะเบาะแว้งกระทบกระทั่งมากขึ้น เท่านั้น ในระบบครอบครัวสมาชิกจะมีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากกว่าการเป็นสมาชิกในระหว่างสังคมอื่น ๆ เช่น โรงเรียน ที่ทำงาน ซึ่งทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเกิดความขัดแย้งต่อกันสูงกว่าระบบอื่น

2. ขอบข่ายของกิจกรรมและความสนใจ (Range of Activities and Interest) ครอบครัวเป็นระบบที่มีขอบข่ายของกิจกรรมและความสนใจของสมาชิกที่กว้างขวาง เมื่อเปรียบเทียบกับระบบสังคมอื่น ระบบครอบครัวมีกิจกรรมที่กระทำเพื่อตอบสนองความต้องการให้กับสมาชิกอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ในขณะที่ระบบอื่น เช่น ที่ทำงาน ชมรมกีฬา มีกิจกรรมที่ต้องกระทำอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของระบบนั้น ๆ ดังนั้นจึงมีโอกาที่จะเกิดความขัดแย้งในครอบครัวได้มากกว่า เนื่องจากไม่สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกทุกคนได้ครบถ้วน เช่น สมาชิกที่ทำงานหนัก เพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว จะไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ภรรยา เป็นต้น

3. ความเข้มของความผูกพัน (Intensity of Involvement) คนในครอบครัวจะมีความผูกพันต่อกันอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น การกระทำอย่างหนึ่งของสมาชิกในครอบครัว จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจกับสมาชิกคนอื่น ๆ มากกว่าการกระทำของสมาชิกภายนอกครอบครัว การกระทำต่าง ๆ เช่น คำพูด หรือการแสดงออกของสมาชิกในครอบครัว จะทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ กระทบกระเทือนใจหรือเกิดความขุ่นเคืองใจได้มากกว่าคำพูดหรือการแสดงออกของบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกในครอบครัว และจากงานวิจัยของ ฟอส (Straus and Hotling. 1980 : 16 ; citing Foss. 1975) พบว่า ความเข้มของความผูกพันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความรู้สึกเป็นศัตรูกันของคนในครอบครัวทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

4. กิจกรรมที่ก้าวร้าวกัน (Infringing Activities) กิจกรรมที่สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวกระทำ อาจมีลักษณะที่ก้าวร้าวรุกล้ำการกระทำกิจกรรมของสมาชิกคนอื่น ๆ ใน 2 ประการคือ ประการแรกการกระทำกิจกรรมบางกรณีมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ตรงข้ามกัน (Zero Sum) คือ เมื่อฝ่ายหนึ่ง เลือกทำกิจกรรมชนิดหนึ่งจะทำให้อีกฝ่ายไม่สามารถทำกิจกรรมของตนได้ เช่น สามีต้องการฟังเพลงในขณะที่ภรรยาต้องการอยู่เงียบ ๆ เป็นต้น และประการที่สองกิจกรรมที่มีลักษณะตรงข้ามกัน คือ กิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของอีกฝ่าย เช่น สามีมีนิสัยถอดเสื้อผ้าที่ใช้แล้วทิ้งเรียวดังในขณะที่ภรรยามีนิสัยเก็บสิ่งของเป็นที่เป็นทาง เป็นต้น การก้าวร้าวของกิจกรรมอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้

5. สิทธิในการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น (Right to Influence) สมาชิกในครอบครัวมักคิดว่าตนมีสิทธิในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกคนอื่น และมักพยายามทำให้คนอื่น แสดงพฤติกรรมตามที่ตนต้องการ จนบางครั้งไม่คำนึงถึงความพึงพอใจของสมาชิกคนนั้น ทำให้ต่างฝ่ายต่างสะสมความไม่พอใจอันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้มากที่สุด

5. ความแตกต่างด้านอายุและเพศ (Age and Sex Discrepancies) เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถกำหนดคุณลักษณะของสมาชิกให้มีลักษณะคล้ายกันได้ตามความต้องการ เหมือนกับระบบสังคมอื่น ๆ สมาชิกในครอบครัวจึงประกอบไปด้วยคนที่มีลักษณะหลากหลายที่สำคัญคือ การมีอายุและเพศต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโลกทัศน์และวัฒนธรรมแตกต่างกัน และอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกันในการคิด และการแสดงออก เกิดช่องว่างระหว่างวัย เช่น การที่สามีเห็นว่าการมีภรรยาน้อยเป็นเรื่องธรรมดาในขณะที่ภรรยายอมรับไม่ได้ เป็นต้น

7. บทบาทที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (Ascribed Role) ประเภทของบทบาทจำแนกตามการได้มาของบทบาทได้ 2 ประเภท คือ Ascribed Role เป็นบทบาทที่บุคคลได้รับแต่กำเนิดตามลักษณะทางชีวภาพ หรือตามสถานภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของครอบครัว เช่น บทบาทเพศ เป็นต้น ซึ่งเป็นบทบาทไปที่ไม่สามารถเลือกได้อย่างอิสระสำหรับ Achieved Role เป็นบทบาทที่ได้รับในภายหลัง เมื่ออยู่ในตำแหน่งของระบบทางสังคมใดสังคมหนึ่ง เช่น บทบาทครู เป็นต้น ซึ่งเป็นบทบาทที่มีอิสระในการเลือกมากกว่า หากไม่ต้องการแสดงบทบาทใด ก็อาจไม่เข้าเป็นสมาชิกของระบบนั้น เนื่องจากบทบาทในระบบครอบครัวเป็นบทบาทแบบ Ascribed Role ความขัดแย้งจากการไม่ต้องการทำตามบทบาทจึงมากกว่าระบบอื่น ซึ่งมีบทบาทแบบ Achieved Role

8. ความเป็นส่วนตัวของครอบครัว (Family Privacy) ในหลายสังคมได้ป้องกันครอบครัวจากการควบคุมทางสังคม ทำให้ครอบครัวเป็นเสมือนอาณาจักรส่วนตัวของบรรดาสมาชิกในครอบครัวที่คนนอกไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้ ดังนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น จะไม่มีผู้ใดเข้าไปห้ามปรามหรือให้คำแนะนำ ทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

9. การเป็นสมาชิกโดยไม่สมัครใจ (Involuntary Membership) การเป็นสมาชิกของครอบครัวมีลักษณะของการเป็นสมาชิกโดยไม่สมัครใจต่างจากการเป็นสมาชิกของระบบอื่นที่บุคคลมีสิทธิเลือกเป็นสมาชิกหรือลาออกจากการเป็นสมาชิกได้อย่างอิสระ เช่น การไม่สามารถเลือกเป็นลูกหรือเป็นพ่อแม่ของคนที่เราต้องการ แม้แต่ในกรณีของกลุ่มสมรส การหย่าร้างเป็นเรื่องยากที่จะทำได้เพราะสังคมส่วนใหญ่มีค่านิยมที่ยกย่องกลุ่มสมรส ที่อยู่กันยาวนาน ในขณะที่มีค่านิยมที่ดูถูกผู้ที่หย่าร้างโดยเฉพาะเพศหญิงทำให้กลุ่มสมรสต้องทนอยู่ด้วยกันต่อไป ความไม่สมัครใจในการเป็นสมาชิกของครอบครัวอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง และการทะเลาะเบาะแว้งกันได้ในที่สุด

10. ระดับความเครียดสูง (High Level of Stress) ในปัจจุบันระบบครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวดำรงชีวิตตามลำพังพ่อแม่ลูก ขาดการสนับสนุนจากบุคคลภายนอกครอบครัวซึ่งจะคอยช่วยเหลือ ช่วยรับฟังหรือให้คำแนะนำต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อวิกฤตการณ์หนึ่งเกิดขึ้นกับครอบครัว เช่น การมีบุตรคนใหม่ การตกงาน จึงมีผลกระทบทางอารมณ์เกิดความเครียดกับสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างมาก และอาจทำให้เกิดความขัดแย้งได้โดยง่าย

11. ความรู้เกี่ยวกับประวัติชีวิต (Extensive Knowledge of Social Biographies) เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวจะรู้ประวัติชีวิตของกันและกันเป็นอย่างดี เช่น รู้ถึงความสามารถ จุดอ่อนจุดแข็ง ความชอบไม่ชอบ ต่างจากการเป็นสมาชิกในระบบอื่น ซึ่งสมาชิกจะรู้จักกันอย่างผิวเผิน เมื่อเกิดความขัดแย้งจึงมีความรุนแรงมากกว่าระบบอื่น เนื่องจากต่างฝ่ายสามารถโจมตี จุดอ่อน หรือข้อบกพร่องของอีกฝ่ายได้ตรงจุด

ผลกระทบของความขัดแย้งในชีวิตสมรสต่อชีวิตสมรส

ผลกระทบของความขัดแย้งในชีวิตสมรสต่อชีวิตสมรส ขึ้นอยู่กับรูปแบบของความขัดแย้ง ความรุนแรงของความขัดแย้ง และประสิทธิผลของการแก้ไข ความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นสองรูปแบบคือ

1. ผลกระทบต่อชีวิตสมรสในเชิงบวก (Possible Positive Effects) เช่น ความขัดแย้งในชีวิตสมรส สามารถช่วยให้คู่สมรสพัฒนาทักษะในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ช่วยให้คู่สมรสเข้าใจตัวเองเข้าใจซึ่งกันและกันและช่วยให้หลีกเลี่ยงความขัดแย้งในอนาคตได้ เป็นต้น

2. ผลกระทบต่อชีวิตสมรสในเชิงลบ (Possible Negative Effects) เช่น จากการ ศึกษาของ เทอร์แมน (Terman. 1938) พบว่าปัจจัยหนึ่งที่เด่นชัด ซึ่งคู่สมรสที่มีความสุข แตกต่างจากคู่สมรสที่ไม่มีความสุข คือ จำนวนความขัดแย้งในชีวิตสมรสยกตัวอย่าง เช่น คำบ่นที่พบได้จากคู่สมรสที่ไม่มีความสุขคือ สามี่หรือภรรยาของตน อารมณ์ร้อน มีความรู้สึก ที่ไวมากเกินไป ชอบโต้แย้ง ดุด่า และจากการศึกษาของ เบิร์เชอร์ ไวส์ และวินเซนต์ (Bircher. Weiss and Vincent. 1975) พบว่า คู่สมรสที่มีความทุกข์ในชีวิตสมรสรายงานว่า ในระยะเวลา 5 วัน มีความขัดแย้ง 3.4 เรื่อง ในขณะที่คู่สมรสที่มีความสุขมีความขัดแย้งกัน เพียง 1 เรื่อง ในระยะเวลา 5 วัน

อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยของ เบรเกอร์ และเคลลี (Coleman. 1988 ; citing Braiker and Kelly. 1979) สรุปได้ว่า ความขัดแย้งมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบในเชิงลบต่อ การพัฒนาสัมพันธภาพ ยกเว้นภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) ความถี่และความรุนแรงของ ความขัดแย้งต่ำ 2) คู่สมรสมีรากฐานของปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อกัน 3) คู่สมรสมีความ สามารถในการจัดการกับความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี

ความขัดแย้งในชีวิตสมรส และความมั่นคงทางอารมณ์ในบุตร

จิตรา วสุวนิช (2518 : 79 – 80) ได้กล่าวถึง ความขัดแย้งในชีวิตสมรสที่มีผล ต่อบุตร ดังนี้

ปัญหาการแตกแยกกันหรือการหย่าร้างกันนี้ ถือว่าเป็นปัญหาที่ทำร้ายจิตใจเด็กอย่าง รุนแรง และถือว่าเป็นความโชคร้ายอย่างยิ่งของเด็กที่อยู่ในครอบครัวลักษณะนี้ เพราะเด็กไม่ได้ มีส่วนรู้เห็นหรือเป็นกันเหตุของปัญหาข้อวิวาท แต่อย่างใดเลย แต่กลับเป็นผู้รับกรรมจากเหตุ นั้นมากที่สุด เด็กจะมีแก่ความว้าวุ่น มีปมด้อย และรู้สึกตัวว่าไร้ค่า เมื่อโตขึ้นขนาดวัยเด็ก ตอนต้น (ประมาณ 2 – 5 ปี) เมื่อเด็กเริ่มรู้จักอาย เด็กจะไม่อยากตอบคำถามใคร ๆ เมื่อถาม ถึงพ่อ แม่ อยู่ที่ไหน ทำงานอะไร อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเริ่มหัดโกหก สร้างคำกล่าวเท็จ โดยใช้ความเพ้อฝัน (Fantasy) เป็นสิ่งช่วยกลบเกลื่อนอารมณ์ที่ขาดความรักความอบอุ่นที่แท้ จริงของครอบครัว นอกจากนี้ยังมีผลกระทบกระเทือนถึงการเรียนตลอดถึงบุคลิกภาพของเด็ก อีกด้วย บางคนอาจจะกลายเป็นคนเงิบขี้นม เก็บตัว ไม่ชอบสมาคมกับใคร ๆ บางคนก็อาจจะ กลายเป็นคนที่ชอบแสดงตัว เอะอะ ก้าวร้าวมากเกินไป ทั้งนี้ก็เพื่อจะชดเชยความกดดันที่ตน ได้รับจากที่บ้าน

พ่อแม่ที่มีปากเสียงกัน ความเห็นไม่ลงรอย และมีการทะเลาะวิวาทให้ลูก ๆ ได้ยิน อยู่เสมอจะมีผลต่อจิตใจ ต่อพัฒนาการของเด็ก เด็กจะมีความรู้สึกไม่อบอุ่นใจ (Insecure) มากกว่าที่เกิดในครอบครัวที่สามีภรรยาอย่าร้างกันเสียอีก เด็กอาจจะมีความรู้สึกกังวลอยู่ตลอดเวลาว่าพ่อแม่จะแยกทางกันเดิน และถ้าความวิตกกังวลนี้มีอยู่นาน ๆ หรือบ่อยครั้ง เข้าในที่สุดก็จะกระทบกระเทือนถึงบุคลิกภาพของเด็ก คือ นอกจากจะเกิดความวิตกกังวลในเรื่องความสัมพันธ์ของพ่อแม่แล้วมันอาจจะเพาะนิสัยความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตอนาคตของตนเองได้อีกด้วย (Adult's Anxiety Neurosis) มักจะเกิดกับคนที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ลงรอยกันเสมอ

ในกรณีที่พ่อแม่มีความเห็นไม่ลงรอยกันอยู่เสมอ ไม่ว่าจะมาจากสาเหตุใดก็ตาม เด็กก็จะเกิดการเลือกเป็นฝ่ายพ่อบ้าง ฝ่ายแม่บ้าง ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความไม่สบายใจอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าหากเด็กแยกตัวเองแน่นอนว่าจะเป็นฝ่ายของพ่อ หรือฝ่ายของแม่แล้ว ก็จะทำให้ค่อย ๆ มีความเกลียดความไม่ชอบใจอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ลูกชายที่เข้าข้างฝ่ายแม่ ก็จะทำให้ค่อย ๆ สะสมความรู้สึกไม่ชอบใจบิดาของตน และพาลไม่ชอบเพศชาย ไม่อยากจะเป็นผู้ชายก็เป็นได้

แต่บางครั้งเด็กก็อาจปรับตัวได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากคนอื่นภายนอกครอบครัวของตน อาจจะเป็นเพื่อนหรือครูหรือญาติพี่น้องที่เข้าใจหรือให้ความเห็นใจเขาได้มากกว่า ทำให้เด็กพยายามเลียนแบบ และยึดบุคคลนั้นเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็จะเป็นการทดแทนได้แบบหนึ่ง

ในทางกลับกัน พ่อ แม่ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับลูก มีความเข้าใจลูก เข้าใจถึงจิตวิทยาของเด็ก ย่อมทำให้ความสัมพันธ์ดี และแน่นแฟ้น เด็กที่เจริญเติบโตขึ้นในสภาพครอบครัวที่พ่อแม่รักใคร่ ประองดองกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันย่อมนับว่าเป็นโชคดีของเด็กผู้นั้นมาก เด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีอารมณ์มั่นคงมีสุขภาพจิต และสุขภาพกายดี

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งของพ่อแม่ส่งผลกระทบต่อบุตรในหลายด้านด้วยกัน แต่ด้านหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นในการพัฒนาบุคลิกภาพก็คือ "อารมณ์" จิตรา วสุวานิช (2518 : 80) กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีพื้นฐานทางอารมณ์ไม่มั่นคง ซึ่งเป็นผลมาจากความขัดแย้งของพ่อแม่กลายเป็นเด็กที่เป็นปัญหาทางสังคม ในเมืองใหญ่ ๆ นั้น เด็กจะไปอยู่ตามหน้าโรงพยาบาลนั้ด เล่นการพนัน ซ่องสุ่มกันกระทำสิ่งผิด ยิ่งร้ายกว่านั้นอาจถึงเป็นแก๊งร่วมกันกระทำการปล้นจี้ ข่มขืนกระทำชำเรา ดังที่เป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เสมอ ๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เมื่อมีการสอบประวัติมักพบว่า มาจากครอบครัวที่มีปัญหา พ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ มีการทำร้ายซึ่งกันและกันระหว่างสามีภรรยา หรือเมื่อเกิดการทะเลาะกันก็มักจะดึงลูกเข้าไปเป็นพวกของตน ซึ่งจะสร้างความไม่มั่นคงทางอารมณ์ให้กับเด็กอย่างมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส และความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

คัมมิง และคนอื่น ๆ (Cumming and others. 1981 : 1274 – 1282) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กอายุ 12 เดือน – 30 เดือน เมื่อบิดามารดามีอารมณ์โกรธซึ่งกันและกัน แบ่งเป็นชาย 11 คน และหญิง 13 คน โดยฝึกมารดาให้สังเกตบุตรของตนเอง เมื่อเกิดความขัดแย้งในครอบครัวขึ้น พบว่า ครอบครัวที่คู่สมรสใช้วิธีทำร้ายร่างกายกันเมื่อเกิดความขัดแย้งจะทำให้เด็กมีอาการซึมเศร้าสูงกว่า ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูด เมื่อเกิดความขัดแย้ง

โวลฟ และคนอื่น ๆ (Wolfe and others. 1986 : 95 – 104) ได้ศึกษาพฤติกรรมและการปรับตัวทางสังคมของเด็กอายุ 4 – 13 ปี ที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เด็กที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้ง และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อไม่นานมานี้ 2) เด็กที่บิดามารดาในอดีตใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง 3) เด็กที่บิดามารดาไม่เคยใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง การศึกษาครั้งนี้วัดโดยให้มารดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม CBCL (Child Behavior Checklist) ที่ปรับปรุงมาจาก แอคเคนบัค และเอเดลบรอก (Achenbach and Edelbrock. 1983) พบว่า เด็กที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อไม่นานมานี้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ต่ำ ส่งผลให้ความสามารถในการเข้าสังคมต่ำกว่า เด็กที่บิดามารดาในอดีตใช้ความรุนแรงต่อกัน และเด็กที่บิดามารดาไม่เคยใช้ความรุนแรงต่อกัน

คัมมิง และคนอื่น ๆ (Cumming and others. 1989 : 1392 – 1404) ได้ศึกษาปฏิกิริยาตอบสนองของเด็กอายุ 4 – 9 ปี ที่บิดามารดา แสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 34 คน หญิง 29 คน ซึ่งให้เด็กดูเรื่องสั้นจากวิดีโอเทปที่เกี่ยวกับความขัดแย้งของผู้ใหญ่ แล้วตอบแบบสอบถามที่แสดงความรู้สึกของตนเองเมื่อเห็นความขัดแย้งในเรื่องสั้นดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า เด็กมีปฏิกิริยาตอบสนองทางลบ คือมีอาการซึมเศร้ากับเหตุการณ์ที่ผู้ใหญ่ทำร้ายร่างกายกันสูงกว่า การใช้ความรุนแรงทางคำพูด และทำร้ายจิตใจ

แฟนทัซโซ และคนอื่น ๆ (Fantuzzo and others. 1991 : 258 – 265) ได้ศึกษาการปรับตัวทางจิตของเด็ก เมื่อบิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น โดยศึกษา กับเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นชาย 58 คน หญิง 49 คน โดยให้มารดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม CTS (Conflict Tactiled Scale) (Straus. 1979) ผลการศึกษาพบว่าคู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงทาง

คำพูดสูงมีความสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นในบุตรได้ในระดับกลาง ส่วนกลุ่มสมรรถที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูด และมีการทำร้ายร่างกายพบว่า ทำให้บุตรมีปัญหาทางพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์สูง โดยใช้แบบวัด CBCL (Child Behavior Checklist)

รอสแมน และโรเซนเบิร์ก (Rossman and Rosenberg. 1992 : 699 – 715) ได้ศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา และการปรับตัวของเด็กอายุ 6 – 12 ปี เป็นชาย 41 คน หญิง 53 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามทั้งตัวเด็ก และบิดามารดา ซึ่งเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส จากการศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงเมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส จะพบปัญหาในการเข้าสังคมและไม่สามารถปรับตัวได้สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นพบว่า บิดามารดาที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสนั้น จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรโดยทำให้บุตรมีความมั่นคงทางอารมณ์ต่ำ ซึ่งจะแสดงออก เช่น มีอาการซึมเศร้า ความสามารถในการเข้าสังคมต่ำ มีปัญหาพฤติกรรม ทางอารมณ์ และการปรับตัว ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสที่มีผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรยังมีน้อย และมีเฉพาะในต่างประเทศเท่านั้น ซึ่งส่วนมากจะทำการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมในการแก้ปัญหาที่ใช้ความรุนแรงจากการศึกษาค้นคว้าทำให้ผู้วิจัยทราบว่ายังมีรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสในรูปแบบต่าง ๆ อีก เช่น การใช้เหตุผล ซึ่งเป็นแนวคิดของ สตรอทซ์ (Straus. 1980) และการดึงบุตรเข้าไปเป็นพวกตน (Triangulation) ซึ่งเป็นแนวคิดของมาโรน (Malone. 1983) ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพิ่มเติมถึงรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสในรูปแบบอื่น ๆ ว่าจะมีผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างไร จึงเป็นที่มาของสมมติฐานที่ว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส และรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสสามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้

งานวิจัยเกี่ยวกับเพศและความมั่นคงทางอารมณ์

✓ จากการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเพศ และความมั่นคงทางอารมณ์โดยตรงมาก่อน โดยในต่างประเทศมีการวิจัยที่ใกล้เคียง ดังนี้

เฮสส์ ละคามารา (Hess and Camara. 1979 : 79 – 98) ศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอายุ 6 – 12 ปี ที่มาจากครอบครัวที่หย่าร้าง พบว่าความขัดแย้งในชีวิตสมรส

ของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นปัญหาในบุตรเพศชาย (Externalizing Problems) และสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดภายในจิตใจในบุตรเพศหญิง (Internalizing Problems)

พอร์เตอร์ และโอเลียร์ (Porter and O'Leary. 1980 : 287 – 295) ศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในเด็กอายุ 4 – 9 ปี ที่มาจากครอบครัวที่คู่สมรสมีความเป็นศัตรูกัน มีความขัดแย้งกันเสมอ พบว่า บุตรมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแตกต่างกันคนละรูปแบบในเพศหญิง และเพศชาย

จอห์นสัน และโอเลียร์ (Johnson and O'Leary. 1987 : 573 – 581) ศึกษารูปแบบพฤติกรรมของบิดามารดาที่แสดง เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสจะส่งผลต่อบุตรอย่างไร โดยศึกษากับเด็กอายุ 10 – 13 ปี พบว่า บุตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา แต่ไม่สามารถระบุได้ว่า เพศของบุตรเป็นปัจจัยที่ทำให้ได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน

เดวี และคนอื่น ๆ (Davies and others. 1996 : 1 – 21) ศึกษาพฤติกรรมแสดงออกของเด็กอายุ 6 – 10 ปี ที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาเกิดความขัดแย้งกันเสมอ พบว่า ครอบครัวที่บิดามารดามีความขัดแย้งกันนั้น จะส่งผลกระทบถึงบุตรชาย และบุตรหญิงแตกต่างกัน คือ ในบุตรชายจะพบพฤติกรรมแสดงออกที่ก้าวร้าว และบุตรหญิงจะแสดงออกโดยการซึมเศร้าและเก็บกด

งานวิจัยในประเทศไทยที่ใกล้เคียงคือ

จารุวรรณ ตั้งศิริมงคล (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสุขภาพจิต และการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 610 คน เป็นนักเรียนชาย 305 คน และนักเรียนหญิง 305 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีปัญหาทางสุขภาพจิตอยู่ในระดับปานกลาง สุขภาพจิตของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงแตกต่างกันในด้านความรู้สึกไม่ชอบติดต่อกับคนอื่นและกลัวโดยไม่มีเหตุผลเกี่ยวกับการปรับตัวพบว่า นักเรียนชายและหญิง ประสบปัญหาการปรับตัวมากที่สุด ด้านการเรียน

เพ็ญทิพา นรินทรางกูร ณ อยุธยา (2533 : 63 – 68) ได้ศึกษาปัญหาการปรับตัว และสุขภาพจิตของนิสิตโควต้า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางเขน เพื่อศึกษาปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิตของนิสิต จำแนกตามเพศ ชั้นปี และวิชาเอก จำนวน 204 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามปัญหาการปรับตัว และแบบสอบถามสุขภาพจิต SCL – 90 ผลการศึกษาพบว่า นิสิตโควต้าเพศชาย และเพศหญิง มีปัญหาสุขภาพจิตแตกต่างกัน

นิลวรรณ ศิริอังกุล (2535 : 79 – 82) ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเด็กวัยรุ่นในชุมชนแออัด อายุระหว่าง 11 – 13 ปี และ 14 – 16 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร โดยเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง จำนวน 534 คน เป็นชาย 266 คน และเป็นหญิง 268 คน โดยใช้แบบสำรวจสุขภาพจิตทั่ว ๆ ไป และสุขภาพจิตที่วัดเฉพาะในด้านการปรับตัวทางสังคม และการปรับตัวทางอารมณ์ และความสามารถในการดำเนินชีวิต พบว่า เพศชายมีการปรับตัวทางอารมณ์ดีกว่าเพศหญิง

พลาภรณ์ จันทร์ขามเรียน (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบระดับสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตของนักเรียน ตามตัวแปร เพศ จำนวนพี่น้องลำดับที่เกิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง และสภาพครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2538 จำนวน 297 คน ชาย 149 คน หญิง 148 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีสุขภาพจิตระดับปกติ และสุขภาพจิตเพศชายแตกต่างจากเพศหญิง โดยเพศหญิงมีสุขภาพจิตดีกว่าเพศชาย

จากการศึกษาพบว่ายังไม่มียานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับเพศ และความมั่นคงทางอารมณ์โดยตรง มีแต่งานวิจัยที่ใกล้เคียง และผลที่พบสรุปได้ว่าเพศชาย และเพศหญิงจะมีพฤติกรรมแสดงออกที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดปัญหาการปรับตัวทางอารมณ์ เช่น เพศชายจะแสดงออกในรูปแบบของการก้าวร้าว เพศหญิงจะแสดงออกในรูปแบบของอาการซึมเศร้า เก็บกด และงานวิจัยบางเรื่องพบว่า หญิงและชายมีสุขภาพจิตที่แตกต่างกัน บางเรื่องก็พบว่า ชายมีสุขภาพจิตดีกว่าหญิง หรือบางเรื่องก็พบว่าหญิงมีสุขภาพจิตดีกว่าชาย

ในการพิจารณาลักษณะทางโครงสร้างสรีระและจิตวิทยาพบว่า ชายและหญิงมีความแตกต่างกัน เช่น โครงสร้างทางร่างกาย และการตอบสนองทางอารมณ์ เป็นต้น สังคมและวัฒนธรรมมีส่วนอย่างมากในการกำหนดบทบาท และการแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ของชายและหญิง (บัวทอง สว่างโสภากุล. 2524 : 167) สังคมไทยมีค่านิยมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิงให้มีกิริยา มารยาทเรียบร้อย มีความประพฤติดี และต้องอยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าเด็กชาย ต้องเก็บความรู้สึกรัดกักไว้ และมีความก้าวร้าวไว้ ไม่มีอิสระในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ส่วนเด็กชายนั้นได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้นำครอบครัว มีอิสระในการแสดงออกทางพฤติกรรมได้มากกว่าหญิง (จิราภรณ์ สุทธิสานนท์. 2529 : 18) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งการประมวลความรู้ต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าเพศชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าเพศหญิง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่อยู่อาศัย และความมั่นคงทางอารมณ์

สปริงเกอร์ (นิภาพรรณ โสมนะพันธ์. 2525 : 26 ; อ้างอิงจาก Springer. 1958) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของสถานะทางสังคมของครอบครัวที่แตกต่างกันว่าจะมีผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กแตกต่างกันอย่างไร โดยทำการศึกษากับเด็กที่มีสถานะทางสังคมของครอบครัวต่าง ๆ กัน อายุ 11 – 13 ปี ผลการศึกษาพบว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว กล่าวคือ เด็กที่มาจากบ้านยากจน มีงานทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะเป็นเด็กที่ปรับตัวไม่ดี และอารมณ์ไม่มั่นคง มีปริมาณมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง

เดลฟี (Delph. 1971 : 5029 A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับการปรับตัวทางสังคม โดยทำการศึกษากับเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำอายุ 10 – 15 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนมีการปรับตัวไม่ดี และริงค์เนสส์ (นิภาพรรณ โสมนะพันธ์. 2525 : 25 ; อ้างอิงจาก Ringness. 1968) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของเด็กนักเรียนอายุระหว่าง 13 – 16 ปี พบว่า เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีแนวโน้มขาดความอบอุ่น มีอาการทางประสาท มีความยากลำบากในการควบคุมอารมณ์ ปรับตัวเข้าสังคมลำบากกว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและสูง

ศิริพร หลิมศิริวงศ์ (2511 : 84) ได้ศึกษาปัญหาครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง โดยทำการศึกษากับเด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาที่มีฐานะยากจนอยู่ในแหล่งชุมชนแออัดทะเลาะกันบ่อย มีความเห็นไม่ตรงกัน ไม่พยายามเข้าใจกัน และเข้มงวดกวดขันลูกทำให้ลูกเกิดความรู้สึกว่าเหว่ วิตกกังวล มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย และนำไปสู่ปัญหาทางอารมณ์

ฉวี กาหยี (2512 : 60 – 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวในโรงเรียนของนักเรียนที่มาจากครอบครัวชนชั้นกลาง และชนชั้นต่ำ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย และหญิงอายุระหว่าง 12 – 16 ปี จำนวน 200 คน เป็นชาย 100 คน เป็นหญิง 100 คน การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม Sociometric Test, The High School Personality Questionnaire Form A (HSPO) และ The Many Problem Check List สรุปผลการศึกษาได้ว่า วัยรุ่นชายที่มาจากครอบครัวชนชั้นกลาง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ และก้าวร้าวรุนแรง มากกว่าวัยรุ่นชายที่มาจากครอบครัวชนชั้นต่ำ ส่วนวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวชนชั้นกลาง จะมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงกว่าวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวชนชั้นต่ำ

รุ่งทิวา จันทนพศิริ (2525 : 80 – 83) ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และในชุมชนปกติ ที่มีผลต่อการปรับตัวเองและมีผลต่อการปรับตัวทางสังคม โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด จำนวน 255 คน เป็นชาย 124 คน เป็นหญิง 131 คน และมีที่อยู่อาศัยในชุมชนปกติ จำนวน 261 คน เป็นชาย 115 คน เป็นหญิง 146 คน รวมทั้งสิ้น 516 คน การวัดการปรับตัว และการปรับตัวทางสังคม วัดได้จากแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในภาคกลางของประเทศไทย ของจินตนา ณ สงขลา ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบทดสอบ California Test of Personality From A.A. มีข้อคำถาม 144 ข้อ ถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพทั้ง 12 ด้าน สรุปผลการศึกษาได้ว่า บุคลิกภาพด้านความศรัทธาในตนเอง มาตรฐานทางสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว นักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนปกติ สูงกว่าในชุมชนแออัด ส่วนบุคลิกภาพด้านแนวโน้มที่จะถอยหนี อาการทางประสาท แนวโน้มที่จะต่อต้านสังคม นักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด สูงกว่าในชุมชนปกติ

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เด็กที่มาจากแหล่งชุมชนแออัด มักจะเกิดปัญหาต่าง ๆ มากกว่าเด็กที่มาจากชุมชนปกติ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ปัญหาการปรับตัว ปัญหาการเข้าสังคม และปัญหาสุขภาพจิต ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นสำคัญ เพราะไม่มีอาชีพที่แน่นอน ไม่มี ความชำนาญในอาชีพเฉพาะอย่าง การศึกษาดำ ทำให้ต้องทำงานหนัก เกิดความขัดแย้งในครอบครัวบ่อยครั้ง ไม่มีเวลาให้ความรักความเอาใจใส่ต่อบุตร ได้เท่าเทียมกับเด็กที่อยู่ในชุมชนปกติ ประกอบกับสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นส่วนส่งเสริมให้เด็กที่อยู่ในชุมชนแออัดมีสุขภาพจิตที่แย่กว่าเด็กที่อยู่ในชุมชนปกติ ซึ่งการมีสุขภาพจิตที่ดีนั้นต้องมีพื้นฐานมาจากการมีความมั่นคงทางอารมณ์เสียก่อน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของสมมติฐานที่ว่า นักเรียนในชุมชนไม่แออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด

ประวัติความเป็นมาและนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส

นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล

การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชากรทุกคนมีโอกาสได้เรียนจนจบมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับตัวให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ของประเทศที่กำลังพัฒนา จากสภาพสังคมการเกษตรไปสู่สภาพสังคมกึ่งอุตสาหกรรมและบริการ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ได้กำหนดเป้าหมายทางด้านการจัดการศึกษาไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2539 จะเพิ่มอัตราการเรียนต่อ ม. 1 ในระบบโรงเรียนให้ได้ถึงประมาณร้อยละ 73 ของนักเรียนชั้น ป. 1 ทั้งหมด และสามารถจัดการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ได้ภายในปี พ.ศ. 2544

จากนโยบายดังกล่าวคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 เห็นชอบตามข้อเสนอของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป และให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องในระหว่างที่ดำเนินการแก้ไขนั้น ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการโครงการนำร่อง โดยยังไม่บังคับในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปช. ในวันที่ 4 กันยายน 2533 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา และวันที่ 3 มีนาคม 2535 ได้อนุมัติการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และต่อมาในวันที่ 27 มกราคม 2541 คณะรัฐมนตรีอนุมัติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีโรงเรียนนำร่อง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร

นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา เฉพาะการศึกษาภาคบังคับ กรุงเทพมหานครได้สนองนโยบายรัฐบาลที่เตรียมการขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี และเพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว แผนพัฒนาการศึกษา กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535 – 2539) ได้กำหนดนโยบายการศึกษากรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

ด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริม และสนับสนุน การขยายโอกาสทางการศึกษาโดยมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความต้องการของท้องถิ่น โดยเน้นบริการแก่เด็กผู้ด้อยโอกาส
2. สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และอาคารสถานที่ให้เหมาะสม
3. เร่งพัฒนาครูผู้สอน
4. ส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนเปิดสอนวิชาชีพที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
5. ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และเร่งพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานทางวิชาการ

6. ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการเพื่อนำผลไปแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน และปรับปรุงพัฒนาเทคนิควิธีการสอน

7. ส่งเสริมให้เอกชน ชุมชน องค์กรพัฒนา สถาบันต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

จากนโยบายดังกล่าวกรุงเทพมหานครได้มอบหมายให้ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบโครงการ ได้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 โดยใช้ชื่อโครงการว่า การขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มเดิมที่ด้อยโอกาสจะศึกษาต่อ เนื่องจากครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนหรืออยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการพัฒนาความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานและเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

2. เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลที่เร่งรัดการขยายการศึกษา ในระดับพื้นฐานให้กว้างขวางออกไปและนำไปสู่การขยายการศึกษาภาคบังคับในที่สุด

3. เพื่อส่งเสริมการจัดการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของรัฐบาลในส่วนที่ยังไม่ทั่วถึง โดยเปิดในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่แล้ว (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา. 2543 : 1 – 3)

จากประวัติความเป็นมาและนโยบายการจัดการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การสงเคราะห์เด็กผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน หรืออยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานและเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา ดังนี้

1.1 การใช้เหตุผลแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

1.2 การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

1.3 การดึงบุตรเข้าไปเป็นพวกตนเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

2. รูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวแทนที่มีอำนาจทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้
3. นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิง
4. นักเรียนชายที่อยู่ในแหล่งชุมชนไม่แออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายที่อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด
5. นักเรียนหญิงที่อยู่ในแหล่งชุมชนไม่แออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงที่อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และไม่แออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และไม่แออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างประชากร ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของ เฟอริกูสัน (Ferguson. 1981 : 143 - 148)

สูตรการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Ferguson

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ระดับค่าความคลาดเคลื่อน ($P = 0.05$)

1. กลุ่มตัวอย่างที่มาจากโรงเรียนในแหล่งชุมชนแออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 3 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา โรงเรียนกิงเพชร และโรงเรียนวัดชัยมงคล

1.1 สุ่มเลือกห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำมาจับสลาก เลือกห้องเรียน โรงเรียนละ 1 ห้อง

2. กลุ่มตัวอย่างที่มาจากโรงเรียนในแหล่งชุมชนไม่แออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 2 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคม และโรงเรียนบ้านบางกะปิ

2.1 สุ่มเลือกห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำมาจับสลาก เลือกห้องเรียน โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล
2. แบบสอบถามรูปแบบพฤติกรรมและการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา
3. แบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ลักษณะที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นไปตามตัวแปรที่ผู้วิจัยศึกษา

2. แบบสอบถามรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีแนวทางการสร้างแบบสอบถามดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส

2.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเบื้องต้น ด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ 1) รศ.ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ 2) อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ และ 3) ผศ.ประณต คำนิม ตรวจสอบให้ตรงตามคำนิยามปฏิบัติการที่ตั้งไว้หรือไม่ และตรวจสอบภาษาที่ใช้ นำผลการตรวจสอบมาประยุกต์แก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

เมื่อบิดามารดาของนักเรียนมีเรื่องขัดแย้งกันหรือมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน บิดามารดาของนักเรียนมักจะเลือกพฤติกรรมเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งดังต่อไปนี้อย่างไร

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	เป็นประจำ
1.	พูดปรับความเข้าใจกัน			
2.	ทุบทำลายสิ่งของ			
3.	ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องไห้			
4.	ตบ ตีกัน			

2.4 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item Analysis) ของแบบสอบถาม โดยที่พฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบการใช้เหตุผลมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .336 - .642 แบบใช้ความรุนแรงมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .213 - .733 และแบบดึงบุตรเข้าเป็นพวกมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .369 - .720 ผลปรากฏว่าได้ข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 26 ข้อ

2.5 หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือข้อความแต่ละข้อมีค่าสหสัมพันธ์สูงสุดกับคะแนนรวมทั้งหมดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.6 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาสหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .790

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม กำหนดไว้ดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก			ข้อความที่เป็นลบ		
ไม่เคยเลย	=	1	ไม่เคย	=	3
บางครั้ง	=	2	บางครั้ง	=	2
เป็นประจำ	=	3	เป็นประจำ	=	1

3. แบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีแนวทางการสร้างแบบสอบถามดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์และความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยตามข้อ 3.1 และคำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิดในข้อ 3.2

3.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเบื้องต้น ด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ 1) รศ.ดวงเดือน ศาสตรภัทร 2) อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ และ 3) ผศ.ประณต คำนิม ตรวจสอบให้ตรงตามนิยามปฏิบัติการที่ตั้งไว้หรือไม่ และตรวจสอบภาษาทั่วไป นำผลการตรวจสอบมาประยุกต์แก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง
1	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ในขณะโกรธ			
2	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดง่ายเมื่อไม่พอใจ			

3.5 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item Analysis) ของแบบสอบถามได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .169 - .568 ได้ข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 32 ข้อ

3.6 หาคความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือข้อความแต่ละข้อมีค่าสหสัมพันธ์สูงสุดกับคะแนนรวมทั้งฉบับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.7 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของคอนบราค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .750

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม กำหนดไว้ดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก			ข้อความที่เป็นลบ		
ไม่เคยเลย	=	1	ไม่เคยเลย	=	3
บางครั้ง	=	2	บางครั้ง	=	2
บ่อยครั้ง	=	3	บ่อยครั้ง	=	1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. หนังสือขออนุญาตให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัยไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน หรืออาจารย์ใหญ่ในแต่ละโรงเรียนที่ทำการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้ผู้ตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมจำนวน 162 ฉบับ

3. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS) และวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แยกคะแนนตามกลุ่มตัวแปรอิสระที่ศึกษา
2. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวน
3. ทดสอบสมมติฐานข้อ 1 โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

(Pearson Product Moment Coefficient of Correlation) และทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสหสัมพันธ์ด้วย t - test

4. ทดสอบสมมติฐานข้อ 2 โดยการหาอำนาจในการทำนาย ซึ่งใช้ Multiple Regression

5. ทดสอบสมมติฐานข้อ 3 ถึง 5 ด้วยการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม โดยใช้ t-test

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวน
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบตอนที่ 2 และ 3 โดยใช้ t - test

2.2 หาคความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมทั้งฉบับกับคะแนนเฉพาะข้อนั้น ๆ โดยใช้สูตรการหาค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Coefficient of Correlation

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ Cronbach

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 ทดสอบสมมติฐานข้อ 1 โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient of Correlation) และทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสหสัมพันธ์ด้วย t - test

3.2 ทดสอบสมมติฐานข้อ 2 โดยการหาอำนาจในการทำนาย ซึ่งใช้ Multiple Regression

3.3 ทดสอบสมมติฐานข้อ 3 ถึงข้อ 5 ด้วยการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ด้วย t - test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

b	แทน	สัมประสิทธิ์ถดถอยของการทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
S.Eest	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย
t	แทน	สถิติที่ใช้พิจารณาใน t – distribution
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบหาคู่
R^2	แทน	สัมประสิทธิ์ของการทำนาย
N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
Y	แทน	ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรที่ได้จากการทำนายด้วยตัวทำนายต่าง ๆ ในรูปคะแนนดิบ
X_1	แทน	การใช้ความรุนแรง
X_2	แทน	การติ่งบุตรเข้าเป็นพวก
X_3	แทน	การใช้ความรุนแรงทางคำพูด

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เสนอเป็นลำดับขั้น ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

ตอนที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาในแต่ละแบบ

ตอนที่ 3 ค้นหาตัวทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร ที่มีประสิทธิภาพสูง โดยใช้รูปแบบพฤติกรรมแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวทำนาย

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศหญิงและเพศชาย

ตอนที่ 5 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัด และนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัด

ตอนที่ 6 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างนักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนแออัด และนักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนไม่แออัด

ตอนที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปร

ตาราง 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งที่อยู่อาศัย	เพศ		รวม (คน)
	หญิง (คน)	ชาย (คน)	
ชุมชนแออัด			
โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา	22	20	
โรงเรียนกิงเพชร	13	11	
โรงเรียนวัดชัยมงคล	8	9	
	รวม		83
ชุมชนไม่แออัด			
โรงเรียนประจักษ์เวศน์	20	20	
โรงเรียนบ้านบางกะปิ	25	14	
	รวม		79
	รวมทั้งสิ้น		162

ตอนที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาในแต่ละแบบเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส โดยที่การแก้ปัญหาแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร การแก้ปัญหาแบบใช้ความรุนแรงและการดึงบุตรเข้าเป็นพวกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

ตาราง 2 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวทำนาย
ในกลุ่มรวม (N = 159)

ตัวทำนาย	การใช้เหตุผล	การใช้ความ รุนแรง	การตั้งบุตรเข้า เป็นพวก	ความมั่นคงทาง อารมณ์ของบุตร
การใช้เหตุผล	-	-3.15**	-.037	.150**
การใช้ความรุนแรง		-	.313**	-.214**
การตั้งบุตรเข้าเป็นพวก			-	-.201**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มรวมความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแก้ปัญหาแบบใช้เหตุผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแก้ปัญหาแบบใช้ความรุนแรงและการตั้งบุตรเข้าเป็นพวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระหว่างตัวทำนายด้วยกันพบว่า การใช้เหตุผลและการใช้ความรุนแรงมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การใช้ความรุนแรงและการตั้งบุตรเข้าเป็นพวกมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการตั้งบุตรเข้าเป็นพวก และการใช้เหตุผลไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวทำนาย
ในกลุ่มชุมชนแออัด (N = 83)

ตัวทำนาย	การใช้เหตุผล	การใช้ความ รุนแรง	การดึงบุตรเข้า เป็นพวก	ความมั่นคงทาง อารมณ์ของบุตร
การใช้เหตุผล	-	-.192*	.061	.086
การใช้ความรุนแรง		-	.164	-.110
การดึงบุตรเข้าเป็นพวก			-	-.063

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มชุมชนแออัดความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระหว่างตัวทำนายด้วยกัน พบว่า การใช้เหตุผลและการใช้ความรุนแรงมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนตัวทำนายอื่นพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวทำนาย
ในกลุ่มชุมชนไม่แออัด (N = 79)

ตัวทำนาย	การใช้เหตุผล	การใช้ความ รุนแรง	การตั้งบุตรเข้า เป็นพวก	ความมั่นคงทาง อารมณ์ของบุตร
การใช้เหตุผล	-	-.421**	-.086	.183
การใช้ความรุนแรง		-	.365**	-.276**
การตั้งบุตรเข้าเป็นพวก			-	-.306**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มชุมชนไม่แออัดความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแก้ปัญหาแบบใช้ความรุนแรง และแบบตั้งบุตรเข้าเป็นพวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในส่วนของการแก้ปัญหาแบบใช้เหตุผลไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและระหว่างตัวทำนายกันพบว่า การใช้เหตุผลและการใช้ความรุนแรงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ความรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การตั้งบุตรเข้าเป็นพวกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ความรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการตั้งบุตรเข้าเป็นพวกไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผล

ตาราง 5 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวทำนาย
ในกลุ่มรวมเมื่อแยกการใช้ความรุนแรงออกเป็นการใช้ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้
ความรุนแรงทางร่างกาย (N = 162)

ตัวทำนาย	การใช้ เหตุผล	การดึงบุตร เข้าเป็นพวก	การใช้ความ รุนแรงทาง คำพูด	การใช้ความ รุนแรงทาง ร่างกาย	ความมั่นคง ทางอารมณ์ ของบุตร
การใช้เหตุผล	-	-.037	-.318**	-.203**	.150*
การดึงบุตรเข้าเป็นพวก	-	-	.294**	.183*	-.214*
การใช้ความรุนแรงทางคำพูด	-	-	-	.636**	-.222**
การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย	-	-	-	-	-.111

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มรวมความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแก้ปัญหาแบบใช้เหตุผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแก้ปัญหาแบบดึงบุตรเข้าเป็นพวกและการใช้ความรุนแรงทางคำพูด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการใช้ความรุนแรงทางร่างกายไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร และระหว่างตัวทำนายด้วยกันพบว่า การใช้เหตุผลไม่มีความสัมพันธ์กับการดึงบุตรเข้าเป็นพวก การใช้ความรุนแรงทางคำพูดมีความสัมพันธ์ทางลบการใช้เหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การใช้ความรุนแรงทางร่างกายมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้เหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การใช้ความรุนแรงทางคำพูดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดึงบุตรเข้าเป็นพวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การใช้ความรุนแรงทางร่างกายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดึงบุตรเข้าเป็นพวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการใช้ความรุนแรงทางร่างกายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ความรุนแรงทางคำพูด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 6 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวทำนาย ในกลุ่มชุมชนแออัด เมื่อแยกความรุนแรงออกเป็น การใช้ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย (N = 83)

ตัวทำนาย	การใช้ เหตุผล	การดึงบุตร เข้าเป็นพวก	การใช้ความ รุนแรงทาง คำพูด	การใช้ความ รุนแรงทาง ร่างกาย	ความมั่นคง ทางอารมณ์ ของบุตร
การใช้เหตุผล	-	.061	-.178	-.147	.086
การดึงบุตรเข้าเป็นพวก	-	-	.145	.052	-.063
การใช้ความรุนแรงทางคำพูด	-	-	-	.604**	-.093
การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย	-	-	-	-	-.053

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มชุมชนแออัดความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใดเลย และระหว่างตัวทำนายด้วยกัน

ตาราง 7 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวทำนาย และระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวทำนายในกลุ่มชุมชนไม่แออัด เมื่อแยกความรุนแรงออกเป็น การใช้ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย (N = 79)

ตัวทำนาย	การใช้เหตุผล	การตั้งบุตรเข้าเป็นพวก	การใช้ความรุนแรงทางคำพูด	การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย	ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร
การใช้เหตุผล	-	-.086	-.432**	-.232*	.183
การตั้งบุตรเข้าเป็นพวก	-	-	.360**	.209*	-.306**
การใช้ความรุนแรงทางคำพูด	-	-	-	.607**	-.305**
การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย	-	-	-	-	-.134

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มชุมชนไม่แออัดความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งบุตรเข้าเป็นพวก และการใช้ความรุนแรงทางคำพูดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการใช้เหตุผลและการใช้ความรุนแรงทางร่างกายไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร ระหว่างตัวทำนายด้วยกันพบว่า การใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้ความรุนแรงทางคำพูดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้ความรุนแรงทางร่างกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การตั้งบุตรเข้าเป็นพวกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ความรุนแรงทางคำพูด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การตั้งบุตรเข้าเป็นพวกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการใช้ความรุนแรงทางคำพูดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ความรุนแรงทางร่างกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหา ความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวทำนาย เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้

ตาราง 8 ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวม

ตัวทำนาย	b	β	R	R^2	t
การใช้ความรุนแรง	-.298	-.214	.214	.046	-2.739**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าคงที่ (a) = 75.682

S.E.est = 6.79

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 8 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้ความรุนแรง เป็นตัวทำนายตัวเดียวที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ โดยมีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 4.60 ซึ่งเมื่อการใช้ความรุนแรงเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรลดลง .214 หน่วย โดยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ 6.79 และมีสมการในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = 75.682 - .298X_1$$

ตาราง 9 ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้บุตรแบบพฤติกรรม
การแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา เป็นตัวทำนายในกลุ่มชุมชนไม่แออัด

ตัวทำนาย	b	β	R	R^2	t
การดึงบุตรเข้าเป็นพวก	-1.428	-.306	.306	.094	-2.804**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าคงที่ (a) = 79.995

S.E.est = 7.42

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 9 พบว่า ในกลุ่มชุมชนไม่แออัด ได้ผลที่ต่างจากในกลุ่มรวม (ตาราง 8) คือ ตัวทำนายที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ คือ รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบดึงบุตรเข้าเป็นพวก โดยสามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอำนาจการทำนายร้อยละ 9.40 ซึ่งเมื่อการดึงบุตรเข้าเป็นพวกเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรลดลง .306 หน่วย โดยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ 7.42 และมีสมการในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = 79.995 - 1.428X_2$$

ในส่วน of ชุมชนแออัดพบว่า รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาไม่มีรูปแบบใดที่มีประสิทธิภาพที่จะทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เนื่องจากผู้วิจัยได้แยกรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้ความรุนแรงเป็น 1. การใช้ความรุนแรงทางคำพูด 2. การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย เพื่อดูประสิทธิภาพการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร ผลที่ได้ดังตาราง 10

ตาราง 10 ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบพฤติกรรม การแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวทำนาย โดยแยกการแก้ปัญหาแบบใช้ความรุนแรงออกเป็น การใช้ความรุนแรงทางคำพูด และการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย ในกลุ่มรวม

ตัวทำนาย	b	β	R	R^2	S.E.est	t
การใช้ความรุนแรงทางคำพูด	-.457	-.222	.222	.049	6.77	-2.848**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าคงที่ (a) ของการใช้ความรุนแรงทางคำพูด = 75.066

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 10 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้ความรุนแรงทางคำพูด เป็นพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบเดียวที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 4.90 ซึ่งเมื่อการใช้ความรุนแรงทางคำพูดเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรลดลง .222 หน่วย ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ 6.77 และมีสมการในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = 75.066 - .457X_1$$

ส่วนการใช้ความรุนแรงทางร่างกายและการแก้ปัญหาความขัดแย้งในแบบอื่น ๆ ไม่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มชุมชนแออัด และไม่แออัด ไม่มีตัวทำนายใดที่มีประสิทธิภาพที่จะทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิง

ตาราง 11 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มรวม

ตัวทำนัย	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ชาย	73	69.84	6.92	2.491**
หญิง	86	67.14	6.70	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มรวมเพศชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

ตาราง 12 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มชุมชนแออัด

ตัวทำนาย	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ชาย	39	68.74	5.57	1.559
หญิง	42	66.69	6.23	

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 12 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มชุมชนแออัด เพศชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าเพศหญิง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 13 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มชุมชนไม่แออัด

ตัวทำนาย	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ชาย	34	71.09	8.10	2.031*
หญิง	44	67.57	7.17	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 13 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มชุมชนไม่แออัดเพศชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 5 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัด และชุมชนไม่แออัด เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 4 ที่ว่า นักเรียนชายที่ได้อยู่ในชุมชนไม่แออัด มีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัด

ตาราง 14 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัด และชุมชนไม่แออัด

ตัวทำนาย	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ชุมชนไม่แออัด	34	71.09	8.10	1.456
ชุมชนแออัด	39	68.74	5.57	

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 14 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนไม่แออัด มีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 6 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนแออัด และอยู่ในชุมชนไม่แออัด เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5 ที่ว่า นักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนไม่แออัด มีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงที่มีอยู่ในชุมชนแออัด

ตาราง 15 เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนแออัดและ ชุมชนไม่แออัด

ตัวทำนาย	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ชุมชนไม่แออัด	44	67.57	7.17	.605
ชุมชนแออัด	42	66.69	6.23	

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 15 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนไม่ แออัด มีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงที่มีอยู่ในชุมชนแออัด อย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา
2. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวทำนาย
3. เพื่อเปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรที่มีเพศต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยต่างกัน

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา ดังนี้
 - 1.1 การใช้เหตุผลแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร
 - 1.2 การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร
 - 1.3 การดึงบุตรเข้าเป็นพวกเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร
2. รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็น ตัวทำนายที่มีอำนาจทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้
3. นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิง
4. นักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนไม่แออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัด
5. นักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนไม่แออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนแออัด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ซึ่งศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และไม่แออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 484 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ซึ่งศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และไม่แออัด และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 162 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ซึ่งเป็นไปตามตัวแปรที่ศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส 3 แบบ คือ การใช้เหตุผล การใช้ความรุนแรง และการดิ่งบุตรเข้าเป็นพวก รวม 26 ข้อ หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) และหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่า แบบสอบถามในด้านการใช้เหตุผลมีค่าความเชื่อมั่น 0.33 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .336 - .642 การใช้ความรุนแรงมีค่าความเชื่อมั่น 0.83 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .213 - .733 การดิ่งบุตรเข้าเป็นพวกมีความเชื่อมั่น 0.53 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .369 - .720 และมีความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ 0.79 สำหรับความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือ ข้อความแต่ละข้อมีค่าสหสัมพันธ์สูงสุดกับคะแนนรวมทั้งฉบับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 32 ข้อ หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) และหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่า มีค่าความ เชื่อมั่น 0.75 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .169 - .568 สำหรับความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างคือ ข้อความแต่ละข้อมีค่าสหสัมพันธ์สูงสุดกับคะแนนรวมทั้งฉบับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ลงในแบบรายการ เพื่อนำเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) และทำการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient of Correlation) และทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสหสัมพันธ์ด้วยสถิติทดสอบที (t - test)

2. ค้นหาอำนาจในการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรจากตัวแปรรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

3. เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรตามเพศ โดยใช้สถิติทดสอบที (t – test)

4. เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัดและไม่ได้อยู่ในชุมชนแออัด โดยใช้สถิติทดสอบที (t – test)

5. เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนแออัด และไม่ได้อยู่ในชุมชนแออัด โดยใช้สถิติทดสอบที (t – test)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยตามความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า สรุปผลได้ดังนี้

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา

ในกลุ่มรวม

1.1 การใช้เหตุผลแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 การดึงบุตรเข้าเป็นพวกเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในกลุ่มชุมชนแออัด พบว่า รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มชุมชนไม่แออัด

1.4 การใช้เหตุผลแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5 การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.6 การดึงบุตรเข้าเป็นพวกเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบพฤติกรรม การแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวทำนาย พบว่า

ในกลุ่มรวม

รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาสามารถ ทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยรูปแบบ พฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้ความรุนแรง เป็นตัวทำนายตัวเดียว ที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ โดยมีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 4.60

เมื่อแยกพิจารณารูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้ ความรุนแรงออกเป็น 1. การใช้ความรุนแรงทางคำพูด 2. การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย พบว่า การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรงทางคำพูด สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของ บุตรได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 4.90 ส่วนการ ใช้ความรุนแรงทางร่างกาย ไม่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มชุมชนแออัด พบว่า ไม่มีรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งใน ชีวิตสมรสของบิดามารดาแบบใดที่มีประสิทธิภาพที่จะทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มชุมชนไม่แออัด พบว่า รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิต สมรสของบิดามารดาสามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 โดยรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบดึงบุตรเข้า เป็นพวก เป็นตัวทำนายเดียวที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้โดยมีอำนาจ การทำนายได้ร้อยละ 9.40

3. เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่า

ในกลุ่มรวม นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในกลุ่มชุมชนแออัด นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มชุมชนไม่แออัด นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัดและ ชุมชนไม่แออัด พบว่า นักเรียนชายในชุมชนไม่แออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียน ชายที่อยู่ในชุมชนแออัดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. เปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนแออัดและในชุมชนไม่แออัด พบว่า นักเรียนหญิงในชุมชนไม่แออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงที่อยู่ในชุมชนแออัดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบ ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร
2. เพศกับความมั่นคงทางอารมณ์
3. แหล่งที่อยู่อาศัยกับความมั่นคงทางอารมณ์

รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

จากผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้เหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .150$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้ความรุนแรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = -.214$) และมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบดึงบุตรเข้าเป็นพวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = -.201$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1

เมื่อพิจารณาการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร คือ เด็กที่อยู่ในชุมชนแออัดและไม่แออัด พบว่า พฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส ที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 คือ การแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบใช้ความรุนแรง โดยมีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 4.60 และเมื่อแยกพิจารณาการแก้ปัญหาแบบใช้ความรุนแรงออกเป็น การใช้ความรุนแรงทางคำพูดและการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย พบว่า การใช้ความรุนแรงทางคำพูดสามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 4.90 ส่วนการใช้ความรุนแรงทางร่างกายนั้นไม่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มที่อยู่ในชุมชนไม่แออัด พบว่า รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสที่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การดึงบุตรเข้าเป็นพวก มีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 9.40

ในกลุ่มชุมชนแออัด พบว่า ไม่มีตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพที่จะทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้

งานวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ โวลฟ์ และคนอื่น ๆ (Wolfe and others. 1986 : 95 – 104) ได้ศึกษาพฤติกรรมและการปรับตัวทางสังคมของเด็กอายุ 4 – 13 ปี ที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน และไม่ใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง พบว่า เด็กที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งจะส่งผลให้ความสามารถในการเข้าสังคม และความมั่นคงทางอารมณ์ต่ำกว่าเด็กที่บิดามารดาไม่ได้ใช้ความรุนแรงต่อกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ รอสแมน และโรเซนเบอร์เกอร์ (Rossman and Rosenberg. 1992 : 699 – 715) ได้ศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งของบิดามารดา และการปรับตัวของเด็ก พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสจะพบปัญหาในการเข้าสังคมและไม่สามารถปรับตัวได้สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

งานวิจัยในครั้งนี้ในส่วนที่ต่างจากการศึกษาของคนอื่น ๆ คือ พบว่า การใช้ความรุนแรงทางคำพูดของบิดามารดาในการแก้ปัญหความขัดแย้งสามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ นั่นคือยิ่งเด็กได้พบว่าพ่อแม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหความขัดแย้งในชีวิตสมรสมากเท่าใด ยิ่งทำให้ความมั่นคงทางอารมณ์ลดลงมากขึ้นเท่านั้น (ความรุนแรงเปลี่ยนไป 1 หน่วย ทำให้ความมั่นคงทางอารมณ์ลดลง .214 หน่วย) โดยที่การใช้ความรุนแรงทางร่างกายไม่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ ซึ่งการศึกษาของ คัมมิง และคนอื่น ๆ (Cumming and others. 1981 : 1274 – 1282) ศึกษาพบว่า ครอบครัวที่คู่สมรสใช้วิธีทำร้ายร่างกายกัน เมื่อเกิดความขัดแย้ง จะทำให้เด็กมีอาการซึมเศร้าสูงกว่าครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูด และสอดคล้องกับการศึกษาของ แฟนทัซโซ และคนอื่น ๆ (Fantuzzo and others. 1991 : 258 – 265) ศึกษาพบว่า คู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูดมีความสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นในบุตรได้ในระดับกลาง ส่วนคู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูดและมีการทำร้ายร่างกายร่วมด้วย พบว่า ทำให้บุตรมีปัญหาทางพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์สูง

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษา คัมมิง และแฟนทัซโซ อาจเนื่องมาจากสภาพครอบครัวของประเทศไทย และต่างประเทศมีรูปแบบพฤติกรรมของครอบครัวต่างกัน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่อยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสภาพโดยทั่ว ๆ ไป ของเด็กคือเป็นเด็กด้อยโอกาส เนื่องจากพ่อแม่มีฐานะยากจน การศึกษาดำ ซึ่งผู้วิจัยได้กลับไปสำรวจข้อมูลในเรื่องนี้เพิ่มเติมพบว่า พ่อแม่ของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนแออัดและไม่แออัดมีการศึกษาระดับตั้งแต่ไม่มีการศึกษาเลยจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 พ่อแม่ของเด็กเหล่านี้มักจะใช้ความรุนแรงทางร่างกาย แก้ปัญหากันเป็นประจำอยู่แล้ว จึงทำให้เด็กชินชาต่อพฤติกรรมดังกล่าว จึงไม่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กเหมือนกับเด็กที่อยู่ในต่างประเทศ ที่คาดว่าจะมีความพร้อมของครอบครัวในด้านต่าง ๆ สูงกว่า ประกอบกับการใช้ความรุนแรงทางคำพูดนั้น ทางจิตวิทยาถือว่ามึผลต่อจิตใจมากกว่าการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย เนื่องจากเมื่อลงโทษทางกายแล้วเด็กก็จะไม่น่ากลับมาคิดไม่เหมือนกับการลงโทษ

ทางจิต ซึ่งจะฝังอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ด้วยเหตุนี้เองการใช้ความรุนแรงทางคำพูดจึงมีผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็ก ส่วนการใช้ความรุนแรงทางร่างกายนั้นจึงไม่มีผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์

ด้านแก้ปัญหาแบบใช้เหตุผลที่ไม่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้อาจเนื่องมาจากการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เช่น การพูดปรับความเข้าใจกัน หากคนกลางมาช่วยไกล่เกลี่ย ต่างฝ่ายต่างยอมรับฟังซึ่งกันและกัน ฝ่ายผิดจะยอมรับผิดในการกระทำของตน หรือรองนกว่าจะสงบสติอารมณ์ได้จึงพูดกัน นั้นเป็นพฤติกรรมที่เด็กไม่สามารถแยกออกจากเหตุการณ์ปกติในชีวิตประจำวันได้ ส่วนการใช้ความรุนแรง (ทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรในกลุ่มรวม) หรือการดึงบุตรเข้าเป็นพวก (ทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรในกลุ่มชุมชนไม่แออัด) เด็กจะสามารถรับรู้ได้ทันที รวดเร็วและเด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบิดามารดา รวมทั้งแบบทดสอบด้านการใช้เหตุผลมีน้อย คือ เพียง 5 ข้อ และค่าความเชื่อมั่น = .33 ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาแบบใช้ความรุนแรง และการดึงบุตรเข้าเป็นพวก สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ โดยที่การแก้ปัญหาแบบใช้เหตุผลไม่สามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

เพศกับความมั่นคงทางอารมณ์

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 โดยที่งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ยังไม่เคยมีการศึกษาเกี่ยวกับเพศและความมั่นคงทางอารมณ์โดยตรง มีแต่งานวิจัยที่ใกล้เคียง เช่น การศึกษาของ นิลวรรณ ศิริอังกุล (2535 : 79 – 82) พบว่า เพศชายมีการปรับตัวทางอารมณ์ดีกว่าเพศหญิง เดวี และคนอื่น ๆ (Davies and others. 1996 : 1 – 21) ศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กอายุ 6 – 10 ปี ที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาเกิดความขัดแย้งเสมอ พบว่า ครอบครัวที่บิดามารดามีความขัดแย้งกันนั้น จะส่งผลกระทบต่อบุตรชายและบุตรหญิงต่างกัน คือ ในบุตรชายพบพฤติกรรมแสดงออกที่ก้าวร้าว ส่วนบุตรหญิงแสดงออกในลักษณะซึมเศร้าและเก็บกดตรงกับ เฮสส์ และคามารา (Hess and Camara. 1979 : 79 – 98) ศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอายุ 6 – 12 ปี ที่มาจากครอบครัวที่ย่ำแย่ พบว่าความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมแสดงออกที่เป็นปัญหาในบุตรชาย (Externalizing Problems) เช่น ความก้าวร้าวและสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดภายในจิตใจในบุตรเพศหญิง (Internalizing Problems) เช่น ความซึมเศร้า จอห์นสัน และโอเลียร์ (Johnson and O'Leary. 1987 : 573 – 581) ศึกษาแบบพฤติกรรมของบิดามารดา เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสจะส่งต่อบุตรอย่างไร พบว่า ทั้งบุตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา แต่ไม่สามารถระบุได้ว่า บุตรเพศหญิงและชายได้รับผลกระทบที่แตกต่างกันอย่างไร

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะพบว่า เพศชายและเพศหญิงจะมีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น เพศชายจะแสดงออกในรูปแบบของการก้าวร้าว เพศหญิงจะแสดงออกในรูปแบบของการซึมเศร้าเก็บกด

ผู้วิจัยเชื่อว่าเมื่อพิจารณาลักษณะทางโครงสร้างสรีระและจิตวิทยา พบว่า ชายและหญิงมีความแตกต่างกัน เช่น โครงสร้างทางร่างกาย และการตอบสนองทางอารมณ์ เป็นต้น รวมทั้งสังคมและวัฒนธรรมมีส่วนอย่างมากในการกำหนดบทบาท และการแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ของชายและหญิง (บัวทอง สว่างโสภาคกุล. 2524 : 167) สังคมไทยมีค่านิยมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิงให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีความประพฤติดี และต้องอยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าเด็กชาย ต้องเก็บความรู้สึกวิตกกังวลและความก้าวร้าวไว้ ไม่มีอิสระในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ส่วนเด็กชายได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้นำครอบครัว มีอิสระในการแสดงออกทางพฤติกรรมได้มากกว่าหญิง (จิราภรณ์ สุทธิสนานนท์. 2529 : 18) ซึ่งน่าจะทำให้เด็กชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าเด็กหญิงเนื่องจากเด็กหญิงต้องเก็บกดความรู้สึกของตนไว้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งการประมวลความรู้ต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า เพศชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าเพศหญิง และผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้นี้ก็ได้ผลสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

แหล่งที่อยู่อาศัยกับความมั่นคงทางอารมณ์

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่อยู่ในชุมชนแออัดอย่างไม่มั่นคงทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 4 และ 5 แต่สอดคล้องกับการศึกษาของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก (2539 : 179 – 180) พบว่า กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่มีปัญหาสุขภาพจิตมากที่สุดคือ วัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา และวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะมีปัญหาสุขภาพจิตสูงกว่าวัยรุ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

ผู้วิจัยคิดว่ายังมีเหตุผลอื่น ๆ อีกที่ทำให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เช่น นักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด แม้จะอยู่ในอาคารบ้านเรือนที่มีสภาพแออัด คับแคบไม่ถูกสุขลักษณะ แต่เมื่อเข้าไปอยู่ในโรงเรียนซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เช่น บริเวณกว้างขวาง สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี มีสนามกีฬาทั้งในร่มและกลางแจ้ง สวนหย่อม มีที่นั่งพักผ่อน มีการจัดแผนการเรียน การจัดกลุ่มนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของนักเรียน มีอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนวคอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ รวมทั้งนักเรียนมีกลุ่มเพื่อนซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมใกล้เคียงกันทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเขาสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อน ๆ ได้อย่างมีความสุข ซึ่ง วิลสัน และคนอื่น ๆ (Wilson and others.

1969 : 385) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งสำหรับเด็กคือ บ้าน และโรงเรียน โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ โรงเรียนมีบทบาทมากขึ้นในด้านการถ่ายทอดความรู้ ลักษณะนิสัย อาชีพการงาน และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น ถ้าโรงเรียนสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นได้ เด็กจะมีความสุขสบายใจ เป็นสุข และมีความมั่นคงทางอารมณ์ เนื่องจากประสบการณ์ที่ดีในโรงเรียนอาจจะช่วยฟื้นฟูจิตใจเด็กที่ได้รับความกระทบกระเทือนมาจากบ้านหรือในละแวกชุมชน รวมทั้งชุมชนแออัดจะได้รับความช่วยเหลือ การสนับสนุนทางสังคม จากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน และมูลนิธิต่าง ๆ มากกว่าเด็กที่อยู่ในชุมชนไม่แออัด ซึ่งอาจมีส่วนช่วยในด้านอารมณ์ของเด็กที่อยู่ในชุมชนแออัด เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูล ข่าวสาร หรือยุคโลกาภิวัตน์ จึงทำให้ข้อมูลข่าวสารสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เทปโทรทัศน์ เข้าถึงในทุกครัวเรือน ทั้งที่อยู่ในชุมชนแออัด และชุมชนไม่แออัด ทำให้มีความเสมอภาคกัน ในการรับชมข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งสื่อก็มีทั้งด้านดีและไม่ดี โดยเฉพาะละครโทรทัศน์ ตัวแสดงมักจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การด่าทอ การทำร้ายร่างกายกัน ซึ่งจากการศึกษาของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2529 : 5) พบว่า เยาวชนที่รับสื่ออย่างเหมาะสมและไม่เหมาะสมจะทำให้เยาวชนเกิดความแตกต่างทางด้านจิตใจและพฤติกรรม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงอาจทำให้เด็กที่แม้ว่าจะอยู่ในชุมชนแออัดกลับมีความมั่นคงทางอารมณ์ไม่แตกต่างจากเด็กที่อยู่ในชุมชนไม่แออัดดังผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมและการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาในแบบต่าง ๆ ผู้วิจัยคิดว่า ผลจากการวิจัยนี้สามารถให้ข้อคิดหรือแนวทางปฏิบัติในชีวิตจริงแก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คลินิกให้คำปรึกษาก่อนสมรส หรือคลินิกวางแผนครอบครัว โดยทำให้ทราบว่า เมื่อคู่สมรสเกิดความขัดแย้งกันขึ้นควรจะเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาแบบใดจึงจะดีที่สุดต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสแบบใช้ความรุนแรงจะมีผลทำให้ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรต่ำ ดังนั้น เมื่อคู่สมรสเกิดความขัดแย้งจึงควรหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพื่อให้บุตรมีความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการในทุก ๆ ด้านของเด็ก รวมทั้งยังช่วยส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับความถี่ของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่
2. ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับการใช้รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา โดยศึกษากับบุตรที่มีอายุต่าง ๆ กัน เพื่อดูว่าอายุในช่วงใดที่เมื่อบิดามารดาเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรสนั้นจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอารมณ์มากที่สุด
3. ในการวิจัยครั้งนี้ ได้สุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างเจาะจง และยึดโรงเรียนที่อยู่ในเขตชุมชนแออัด และไม่แออัด เป็นชุมชนของนักเรียนด้วย ดังนั้น งานวิจัยครั้งต่อไปน่าจะทดลอง สุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนเพื่อให้ได้โรงเรียนที่เป็นตัวแทนของเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร แล้วใช้เครื่องมือ เพื่อแยกแยะเด็กที่มีสภาพที่อยู่ในเขตชุมชนแออัด และไม่แออัด เป็นกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ควรสร้างแบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส แบบใช้เหตุผล ใช้ความรุนแรง และการดึงบุตรเข้าเป็นพวก ในปริมาณเท่า ๆ กัน และศึกษาผลใหม่เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาในครั้งนี้
4. ในการวิจัยครั้งนี้โรงเรียนประชาณีเวศน์เป็นตัวแทนของนักเรียนในชุมชนไม่แออัด ซึ่งเราถือได้ว่า โรงเรียนประชาณีเวศน์เป็นโรงเรียนตัวอย่างของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีความพร้อมในทุก ๆ ด้านมากกว่าโรงเรียนอื่น แต่ผลการวิจัยที่ได้ในด้านความมั่นคงทางอารมณ์กับไม่แตกต่างจากเด็กที่อยู่ในชุมชนแออัด ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะทดลองวัดความมั่นคงทางอารมณ์กับเด็กระดับประถมศึกษาของโรงเรียนประชาณีเวศน์ ว่าจะแตกต่างกันระดับมัธยมศึกษาในการวิจัยครั้งนี้อย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. “เรื่องฝากจากผู้บริหาร โครงการส่งเสริมสุขภาพจิตโรงเรียน,” ข่าวสารกรมสุขภาพจิต. 2 (3) : 12 ; มีนาคม 2538.
- จิตรา วสุวานิช. “ครอบครัวกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก,” ใน การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. เอกสารการสอนชุดจิตวิทยาหน่วยที่ 6 – 10 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2524.
- ฉวี กาหยี. การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวในโรงเรียนของนักเรียนจากครอบครัวชั้นกลางและชั้นต่ำ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก. “ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น,” รายงานการวิจัย ฉบับที่ 26. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- นิภา นิธยาน. การปรับตัว และบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. หน้า 151. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2530.
- นิภาพรรณ โสมนะพันธ์. การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของบุตรตามลำดับการเกิด การอบรมเลี้ยงดู และสภาพทางเศรษฐกิจ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- นิลวรรณ ศิริอังกุล. สุขภาพจิตของนักเรียนในชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535. อัดสำเนา.
- บุญประครอง ภาณุรัตน์. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531. อัดสำเนา.
- บัวทอง สว่างโสภาคกุล. สุขภาพจิต. หน้า 167. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524.
- ฝ่ายสุขภาพจิต. คู่มือการปฏิบัติงานของนักจิตวิทยาโรงเรียนในโครงการสุขภาพจิตในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร. หน้า 40 – 48. กรุงเทพฯ : ฝ่ายสุขภาพจิต สำนักงานมัย, 2535.
- พลารณ จันทรขามเรียน. สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.

- เพ็ญทิวา นรินทรางกุล ณ อยุธยา. ปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิตของนิสิตโควตา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางเขน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. อัดสำเนา.
- รุ่งทิวา จันทนพศิริ. การเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มีถิ่น
ที่อยู่อาศัยภายในและภายนอกแหล่งเสื่อมโทรม แขวงคลองเตย. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2525. อัดสำเนา.
- ศิริพร หลิมศิริวงศ์. ปัญหาทางครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก
กลาง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, 2511. อัดสำเนา.
- ศิริวงศ์ ทับสายทอง. สุขวิทยาจิต. หน้า 101. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สุชา จันทรเอม. จิตวิทยาเด็ก. หน้า 49. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2511.
- สุภาพรณ โคตรจรัส. สุขภาพจิต : จิตวิทยาในการดำรงชีวิต เล่ม 1. หน้า 14. พิมพ์ครั้งที่ 2.
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สุนีย์ ดันติพัฒนานันท์. การพยาบาลจิตเวช. หน้า 4. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, 2525.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. หน้า 62 – 63. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้า, 2541.
- อังกาบ กอศิริพร. “ความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส : การวิเคราะห์สาเหตุและทางออก,”
ใน ปัญหาครอบครัว : รายงานการสัมมนา. หน้า 25 – 26. เชียงใหม่ : บริษัทไทย
ประกันชีวิต, 2526.
- Aguilera, D. and Janice Messick. Crisis Intervention : Theory and Methodology.
p. 63 – 64. St. Louis, the cv. Mosby Company, 1974.
- Coleman, Jane C. Intimate Relationships, Marriage and Family. p. 344 – 353.
2 nd ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1988.
- Cummings, E.M., Zahn C. Waxler and Yarrow M. Radke. “Young Children's
Responses to Expressions of Anger and Affection by others in The Family,”
Child Development. 52 : 1274 – 1282 ; 1981.
- Cummings, E.M. and others. “Children's Responses to Different Forms of Expression of
Anger Between Adults,” Child Development. 60 : 1392 – 1404 ; 1989.
- Cummings, E.M., K.S. Simpson and A. Wilson. “Children's Responses to Interadult
Anger as a Function of Information About Resolution,” Child Development.
29 : 978 – 985 ; 1993.

- Dadds, West K., M. Goldstein and E. Rodnick. "Families and the Origins of Child Behavior Problems," Family Process. p. 195 – 196. New York : Basis Course, 1999.
- Davies, P.T., R.L. Myers and E.M. Cummings. "Responses of Children and Adolescents to Marital Conflict Scenarios as a Function of the Emotionality of Conflict Endings," Merrillpalmer Quarterly. 42 : 1 – 21 ; 1996.
- Delph, Donna Jean. "The Relationship of Personal and Social Adjustment And Academic Related Interest to the School Success of Sixth – Grade Children for Low Incomes Homes," Dissertation Abstract. 31 : 5029 A ; April, 1971.
- Fantuzzo, J.W. and others. "Effects of Interparental Violence on the Psychological Adjustment and Competencies of Young Children," Journal of Consulting and Clinical Psychology. 59 : 258 – 265 ; 1991.
- Gorge, A. Ferguson. Statistical Analysis in Psychology and Education. p. 143 – 148. 5 th ed. New York : McGraw – Hill, 1981.
- Foss, Joyce. "The Paradoxical Nature of Family Relationship and Family onffict," in The Social Causes of Husband – Wife Violence. 115 – 135 ; 1980.
- Gottman, J.M. and L.F. Katz. "Effect of Marital Discord on Young Children's Peer Interaction and Health," Development Psychology. 25 : 101 – 109 ; 1976.
- Hamrin, Shirley A. and Blanche B. Paulson. Couseling Adolescents. p. 17. Chicago : Science Research Associates Inc., 1969.
- Hess, R.D. and K.A. Cammara. "Post divorce Family Relationships as Mediating Factors in the Consequences of Divoce for Children," Journal of Social Issues. 35 : 79 – 98 ; 1979.
- Johnson, P.L. and K.D. O'Leary. "Parental Behavior Patterns and Conduct Disorders in Girls," Journal of Abnormal Child Psychology. 15 : 573 – 581; 1987.
- Knox, David. Choices in Relationship : An Introduction to Marriage and the Family. Minnesota West Publishing Company, 1985.
- Leupnitz, Deborah A. Family – Coordinator. 28 (1) : 79 – 85 ; January, 1979.
- Menaghan, Elizabeth. "Measuring Coping Effectiveness : A Panel Analysis of Marital Problems and Coping Efforts," Journal of Health and Social Behavior. 23 : 220 – 223 ; September, 1982.

- Michael, Argyle and Adrian Furnham. "Sources of Satisfaction and Conflict in Long – Term Relationships," Journal of Marriage and the Family. 45 : 481 – 493 ; January, 1983.
- Morris, Charles G. Psychology : An Introduction. p. 495. 7 th ed. New Jersey : Prentice Hall Englewood Cliffs. 1990.
- Oatley, Keith and Jennifer M. Jenkins. Understanding Emotions. p. 193 – 202. England : Blackwell Publishers, 1996.
- Poduska, A. Bernard. Understanding Psychology and Dimensions of Adjustment. p. 418. New York : Mc Graw – Hill, 1980.
- Porter, B. and K.D. O'Leary. "Marital Discord and Childhood Behavior Problems," Journal of Abnormal Child Psychology. 8 : 287 – 295 ; 1980.
- Rodger, J. "Family Life and Social Control : A Sociological Perspective," London : Macmillan. 1013 ;1996.
- Rossmann, B.B.R. and M.S. Rosenberg. "Family Stress and Functioning in Children : The Moderating Effects of Children's Beliefs About Their Control Over Parental Conflict," Journal of Child Psychology and Psychiatry. 33 : 699 – 715 ; 1992.
- Straus, Murray. "Wife – Beating ; How Common and Why," in The Social Causes of Husband – Wife Violence. p. 23 – 36. Straus Murray and Hotelling Gerald. Eds USA., 1980.
- Teyber, E. "Structural Family Relations : Primary Dyadic Alliances and Adolescent Adjustruent," Journal of Marital and Family Therapy. 9(1) :112 – 113 ; 1983.
- Weiss, R.S. Marital Sepperation. p. 130 – 135. New York. Basic Books, 4986.
- Wolfe, D.A. and others. "Child Witnesses to Violence Between Parents : Critical Issues in Behavioral and Social Adjustment," Journal of Child Psychology. 14 : 95 – 104 ; 1986.
- Worchel, Stephen. Adjustment : Pathways to personal Growth. p. 116. 2 nd ed. New Jersey : Prewtice – Hall. Inc., 1989.

ภาคผนวก

ตาราง 16 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาแบบใช้เหตุผล

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.535
2	.336
3	.626
4	.642
5	.465

Reliability = .33

ตาราง 17 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาแบบใช้ความรุนแรง

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
6	.309	14	.613
7	.467	15	.658
8	.499	16	.652
9	.533	17	.733
10	.590	18	.568
11	.686	19	.322
12	.534	20	.464
13	.678	21	.213

Reliability = .83

ตาราง18 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
ในชีวิตสมรสของบิดามารดาแบบดิ่งบุตรเข้าเป็นพวก

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
22	.369
23	.720
24	.517
25	.694
26	.633

Reliability = .53

Reliability ทั้งฉบับ = .79

ตาราง 19 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.39	18	.276
2	.428	19	.333
3	.523	20	.317
4	.4	21	.421
5	.068	22	.395
6	.568	23	.19
7	.171	24	.414
8	.281	25	.431
9	.421	26	.191
10	.302	27	.29
11	.263	28	.451
12	.228	29	.364
13	.376	30	.169
14	.268	31	.331
15	.367	32	.254
16	.288	33	.399
17	.457		

Reliability = .75

รายละเอียดของแบบสอบถาม

แบบสอบถามทั้งหมดมีจำนวน 3 ตอน

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ หน้า 2 จำนวน 3 ข้อ
- ตอนที่ 2 พฤติกรรมของบิดามารดาที่ใช้แก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งใน
ชีวิตสมรส ได้แก่ หน้า 4 – 6 จำนวน 26 ข้อ
- ตอนที่ 3 ความมั่นคงทางอารมณ์ ได้แก่ หน้า 7 – 10 จำนวน 33 ข้อ

โรงเรียน.....

แบบสอบถามตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
เพียงคำตอบเดียว

1. นักเรียนเพศ

[] หญิง

[] ชาย

2. ที่อยู่อาศัยของนักเรียนมีชื่อชุมชนหรือไม่

[] มี (โปรดระบุชื่อชุมชน).....

[] ไม่มี

3. ลักษณะที่อยู่อาศัย

[] อยู่ในชุมชนแออัด

(หมายถึง บ้านของนักเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่ทางเข้าออกของบ้าน
คับแคบไม่สะดวก มีจำนวนบ้านอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันมาก
ไม่มีทางระบายน้ำ มีน้ำขังเน่าเหม็น บ้านมีลักษณะไม่แข็งแรงถาวร
มีขยะ เป็นต้น)

[] ไม่ได้อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด

(หมายถึง บ้านของนักเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่มีทางเข้าออกสะดวก
มีจำนวนบ้านที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันพอสมควรไม่แออัด มีทางระบายน้ำ
ไม่มีน้ำขัง ไม่มีน้ำเน่าเหม็น บ้านมีลักษณะแข็งแรงถาวร ไม่มีขยะ
 เป็นต้น)

แบบสอบถามตอนที่ 2

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้ต้องการถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของบิดา มารดาที่ใช้แก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส ขอให้นักเรียนตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงมากที่สุด และ โปรดตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป คำตอบทุกข้อของนักเรียนจะถือเป็นความลับ
2. วิธีการตอบ แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 26 ข้อ ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ และพิจารณาว่า ข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับบิดา มารดาของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงบนช่องดังกล่าว เพียงข้อละ 1 ช่องเท่านั้น

ตัวอย่าง

เมื่อบิดามารดาของนักเรียนมีเรื่องขัดแย้งกันหรือมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน บิดา หรือมารดาของนักเรียนมักจะเลือกใช้พฤติกรรมเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งดังต่อไปนี้อย่างไร

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	เป็นประจำ
0	ตีนักเรียนเพื่อเป็นการประชดอีกฝ่าย		✓	

เมื่อบิดามารดาของนักเรียนมีเรื่องขัดแย้งกันหรือมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน บิดาหรือมารดาของนักเรียนมักจะเลือกใช้พฤติกรรมเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งดังต่อไปนี้อย่างไร

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	เป็นประจำ
1	พูดปรับความเข้าใจ โดยหาเหตุผลมาอธิบายให้เข้าใจกัน			
2	หาคนกลางมาช่วยไกล่เกลี่ย			
3	ต่างฝ่ายยอมรับฟังซึ่งกันและกัน			
4	ฝ่ายผิดจะยอมรับผิดในการกระทำของตนเอง			
5	รอกันกว่าจะสงบสติอารมณ์ได้ จึงมาพูดคุยกัน			
6	นิ่งเฉยทำหูทวนลม			
7	ผลุนผลันออกจากห้อง			
8	ผลุนผลันออกจากบ้าน			
9	ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องไห้			
10	ใช้เสียงเข้าข่ม พูดหรือเถียงเสียงดัง			

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	เป็นประจำ
11	พูดประชดประชันกัน ดูถูกเหยียดหยาม คำว่า			
12	พูดขู่อาฆาตกัน			
13	พูดขู่จะตีกัน หรือขู่จะขว้างสิ่งของใส่โดยไม่มีสิ่งของอยู่ในมือ			
14	ทุบทำลายสิ่งของที่ขวางหน้า			
15	ขว้างปาสิ่งของใส่กัน			
16	ผลัก นุดกระชากกัน			
17	ตบ ตีกัน			
18	เตะ ชก บีบคอกัน			
19	ตีด้วยวัตถุ เช่น ไม้			
20	ข่มขู่ด้วยอาวุธ เช่น มีด ปืน ฯลฯ			
21	ทำร้ายด้วยอาวุธต่อกัน			

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	เป็นประจำ
22	กล่าวโทษนักเรียนเสมอว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้ บิดามารดาทะเลาะกัน			
23	พยายามให้นักเรียนเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง			
24	หันมาให้ความสนใจนักเรียนเป็นพิเศษ			
25	ต่างฝ่ายมักจะทำให้ดีหรือเก่งกว่าอีกฝ่ายเพื่อ ให้นักเรียนเข้าข้าง			
26	บิดาหรือมารดาของนักเรียนมักจะให้นักเรียน เอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ เมื่อมีเรื่องขัดแย้งกัน			

แบบสอบถามตอนที่ 3

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ต้องการวัดความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียน ขอให้
นักเรียนตอบคำถามทุกข้อตามความรู้สึกที่แท้จริง และ โปรดตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อเป็น
ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป คำตอบทุกข้อของนักเรียนจะถือเป็นความลับ

2. วิธีการตอบ แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 33 ข้อ ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ
แต่ละข้อ และพิจารณาว่า ข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วใส่
เครื่องหมาย ✓ ลงบนช่องดังกล่าว เพียงข้อละ 1 ช่องเท่านั้น

ตัวอย่าง

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง
0	ดีนักเรียนเพื่อเป็นการประชดอีกฝ่าย		✓	

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง
1	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในขณะโกรธ			
2	ข้าพเจ้ารู้สึกกังวลเสมอ เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย			
3	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดง่ายเมื่อไม่พอใจ			
4	เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจมักต้องใช้เวลาานกว่าจิตใจจะปกติ			
5	ข้าพเจ้าจะเก็บความรู้สึกของตนเองไว้ไม่แสดงออกให้ใครรู้			
6	ข้าพเจ้าสามารถสงบนิ่งได้แม้ในขณะที่อารมณ์เสีย			
7	ข้าพเจ้าไม่สามารถควบคุมความตื่นเต้นได้เมื่อต้องแสดงออกต่อหน้าคนอื่น			
8	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองในขณะติดตอสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด			
9	ข้าพเจ้าสามารถห้ามตัวเองไม่ให้คิดในสิ่งที่ไม่ดีต่อคนอื่น			
10	ข้าพเจ้ารู้สึกอิจฉาเพื่อนที่สอบได้คะแนนมากกว่า			
11	ข้าพเจ้ายังคงมีสมาธิในการทำข้อสอบแม้ว่าวิชาที่ผ่านมาจะทำข้อสอบไม่ได้			
12	ข้าพเจ้าสามารถเล่นกีฬาต่อไปได้แม้ถูกฝ่ายตรงกันยั่วโมโห			

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง
13	เมื่อข้าพเจ้าโกรธเพื่อนข้าพเจ้าจะเก็บความรู้สึกไว้ไม่แสดงออก			
14	ข้าพเจ้าต้องใช้เวลาในการข่มอารมณ์ เมื่อไม่พอใจใครสักคน			
15	เมื่อถูกผู้ใหญ่ว่าหา ข้าพเจ้าจะเก็บมาเป็นกังวลเป็นเวลานาน			
16	แม้ว่าอารมณ์ไม่ดี ข้าพเจ้าก็ยังสามารถพูดคุยกับเพื่อนได้ตามปกติ			
17	เวลาทะเลาะกับเพื่อน ข้าพเจ้าอยากจะทำให้เพื่อนเจ็บใจ			
18	เวลาทะเลาะกับเพื่อน ข้าพเจ้าอยากจะทำให้เพื่อนเจ็บกาย			
19	ข้าพเจ้าจะแสดงอาการหงุดหงิดไม่พอใจถ้าต้องทำงานกับคนที่ไม่ชอบ			
20	ถ้ามีใครทำให้ไม่พอใจ ข้าพเจ้าจะแสดงให้เขารู้ทันที			
21	เมื่อทำอะไรผิดพลาดข้าพเจ้าจะอารมณ์เสียตลอดวัน			
22	เมื่อมีเรื่องตื้นตันข้าพเจ้าสามารถรักษากริยาอาการให้ดูสงบได้			
23	เมื่อรู้สึกเครียด ข้าพเจ้าจะหากิจกรรมทำเพื่อผ่อนคลาย			
24	เมื่อข้าพเจ้าเสียใจ ข้าพเจ้าจะไม่ร้องไห้ฟูมฟาย			

ข้อที่	ข้อความ	ไม่เคยเลย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง
25	เวลาข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะขว้างปาสิ่งของเพื่อระบายอารมณ์			
26	แม้จะทำข้อสอบไม่ได้ ข้าพเจ้าก็ไม่เก็บไปกังวล			
27	ข้าพเจ้าเคยตะโกน และกรีดร้องเวลาโกรธ เมื่ออยู่ต่อหน้าบุคคลอื่น			
28	เวลาได้เถียงกับเพื่อน ๆ ข้าพเจ้าจะใช้อารมณ์อย่างเต็มที่			
29	ข้าพเจ้าแสดงอาการไม่พอใจ เมื่อมีใครพูดขัดกับความคิดเห็นของข้าพเจ้า			
30	เมื่อต้องออกไปพูดหน้าห้อง ข้าพเจ้าจะตื่นเต้นจนพูดผิด ๆ ถูก ๆ			
31	ข้าพเจ้ารับฟังคำวิจารณ์จากคนอื่นได้โดยไม่แสดงความโกรธ			
32	เวลาที่อยู่ใกล้คนที่อารมณ์เสีย ข้าพเจ้าจะรู้สึกเครียดไปด้วย			
33	เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวัง มักจะเก็บไปคิดเป็นเวลานาน			

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวลลิตา ภู่อารุง
เกิดวันที่	23 ธันวาคม พุทธศักราช 2515
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 21/1 ม.11 ถ.เจริญสนิทวงศ์ ช.เจริญสนิทวงศ์ 13 แขวงบางแวก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ตำแหน่งการทำงาน	พยาบาล 3
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนศึกษานารี
พ.ศ. 2535	พยาบาลศาสตรบัณฑิต จากวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์
พ.ศ. 2544	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

รูปแบบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคง
ทางอารมณ์ของบุตรวัยรุ่นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ลลิตา ภู่อำรุง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม 2544

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรกับรูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา และศึกษาอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตร โดยใช้รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวทำนาย พร้อมทั้งเปรียบเทียบความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรที่มีเพศต่างกัน และแหล่งที่อยู่อาศัยต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 162 คน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด จำนวน 83 คน และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด จำนวน 79 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มโรงเรียนแบบเจาะจง และสุ่มนักเรียนแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว แบบสอบถามพฤติกรรมของบิดามารดาที่ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส และแบบวัดความมั่นคงทางอารมณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ และการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เหตุผลแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส และมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้ความรุนแรง และดึงบุตรเข้าเป็นพวกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรส
2. รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ นั่นคือ การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาสามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ ร้อยละ 4.60 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ 6.79
3. นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิง
4. นักเรียนที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนแออัดมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่อยู่ในชุมชนแออัดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

PARENTS' COPING STYLE OF MARITAL CONFLICT AND ADOLESCENTS'
EMOTIONAL SECURITY IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY
EXPANSION SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF
BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

AN ABSTRACT

BY

LALIDA PHOOBUMRUNG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University
March 2001

The purposes of this research were 1) to study the relationship between adolescents' emotional security and parents' coping style of marital conflict 2) to predict adolescents' emotional security from parents' coping style of marital conflict 3) to compare adolescents' emotional security in term sex and community.

The subjects were 162 secondary school students they were studying in educational opportunity expansion school under the jurisdiction of Bangkok metropolitan administration. Who come slum (83 students) and non – slum area (79 students). Schools were drawn by purposive random and students were drawn by simple random. The instruments used for collecting data were the students' background questionnaire, parents' coping style of marital conflict questionnaire and emotional security test. The data were analyzed by Pearson product moment coefficient of correlation, stepwise multiple regression analysis and t – test

The findings of the study were as follows :

1. Adolescents' emotional security was Positively Correlated rational coping of marital conflict and negatively correlated violence coping and triangulation coping of marital conflict
2. Adolescents' emotional security was predicted by parents' coping style of marital conflict which violence was able to predict adolescents' emotional security accurately 4.60% and the standard error was 6.79
3. Boys had more emotional security than girls
4. Students lived in non – slum had no more emotional security than students in slum community